

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.07 – МКР.1531 «С» 2022.10.21. 010. ПЗ

КОЖАНОВСЬКИЙ ЮРІЙ АЛІКОВИЧ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НУБІП України
УДК 336:631:11

ПОГОДЖЕННЯ ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету Завідувач кафедри фінансів
НУБІП України

Анатолій ДІБРОВА Наталія ШВЕЦЬ

« » 2023 р. « » 2023 р.
НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Фінансове забезпечення аграрних підприємств»

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма Фінанси і кредит
НУБІП України

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент Руслана ОПАЛЬЧУК
НУБІП України

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
д.е.н., проф. Юлія НЕГОДА
НУБІП України

Виконав Юрій КОЖАНОВСЬКИЙ

Київ – 2023
НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету
д.е.н., проф. _____ **Анатолій ДІБРОВА**
“ _____ ” _____ 2023р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Кожановському Юрію Аліковичу

[прізвище, ім'я, по-батькові]

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма Фінанси і кредит

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Фінансове забезпечення аграрних підприємств»

Затверджена наказом ректора НУБіП України № 4534 «С» від 21.10.2022 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023.11.06

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: дані підприємств по всій Україні.

Перелік питань, що підлягають дослідженню.

1. Теоретичні основи фінансового забезпечення підприємств
2. Оцінка фінансового забезпечення аграрних підприємств
3. Напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств

Перелік графічного матеріалу _____

Дата видачі завдання «25» листопада 2022 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Юлія НЕГОДА

Завдання прийняв до
виконання

Юрій КОЖАНОВСЬКИЙ

НУБІП України

ВСТУП

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА 9

1.1. Економічна сутність та класифікація фінансових ресурсів підприємства 9

1.2. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства 20

1.3. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства 29

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВ "БАЛЬЗАК" 36

2.1. Організаційна та фінансово-економічна характеристика підприємства 36

2.2. Аналіз джерел формування фінансового забезпечення ТОВ "Бальзак" 52

"Бальзак"

2.3. Аналіз ефективності фінансового забезпечення ТОВ "Бальзак" 57

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА 59

3.1. Критерії оптимізації структури фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" 59

3.2. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" 70

3.3. Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання 75

ВИСНОВКИ 79

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 84

НУБІП України

НУБІП України

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота на тему: "Фінансове забезпечення аграрних підприємств" має вступ, три розділи, висновки та список використаної літератури. Текстова частина складає 80 сторінок комп'ютерного тексту. В роботі міститься 18 таблиць та 13 рисунків. Список використаної літератури складається з 62 найменувань.

Метою роботи є узагальнення теоретичних та аналіз практичних аспектів формування фінансових ресурсів аграрних підприємств, а також розробка напрямів по удосконаленню їх управління.

Об'єктом дослідження обрано систему формування, управління та ефективністю використання фінансового забезпечення у ТОВ "Бальзак".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних засад щодо обґрунтування та реального функціонування системи фінансового забезпечення аграрного підприємства.

Методи дослідження. У магістерській кваліфікаційній роботі використано систему економіко-статистичних методів: за допомогою монографічного методу вивчались літературні джерела, законодавчі та інші нормативно-правові акти та практики фінансового забезпечення аграрних підприємств; завдяки методу функціонально-структурного аналізу, дослідили динаміку, структуру та ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного господарства; використовуючи програмно-цільовий метод змогли надати пропозиції щодо розробки практичних рекомендацій до визначення головних напрямів фінансового забезпечення аграрних підприємств в сучасних умовах.

У першому розділі розкривається економічна суть та класифікація фінансових ресурсів підприємства. В другому розділі здійснюється аналіз та оцінка фінансового забезпечення ТОВ "Бальзак". Третій розділ присвячено удосконаленню механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Ключові слова: ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ, ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ.

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринкова трансформація аграрного сектора країни передбачає не тільки формування ефективних власників засобів виробництва [особливо земельних], формування багатоструктурної економіки, але і фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств.

Однак за десятирічний період аграрних перетворень економічна ситуація в сільській місцевості навіть погіршилася в порівнянні з періодом до реформування.

В умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні спостерігається нестача фінансових ресурсів у багатьох суб'єктів господарювання. Це обумовлено втратою підприємствами власних фінансових ресурсів внаслідок їх збиткової роботи та інфляційних процесів; недосконалістю системи оподаткування підприємств, що супроводжується іммобілізацією фінансових ресурсів; високою вартістю залучення позичкових коштів. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих умов важливого значення для здійснення фінансово-господарської діяльності набуває формування в достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємств.

Управління фінансовими ресурсами це складна система принципів, прийомів, методів та інструментів впливу на процеси формування і використання цих ресурсів. Стимулювання розвитку ринкових відносин і прискорені темпи аграрної реформи викликали недорозвиненість системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств.

Головним чином, недосконалою є макроекономічна підсистема, а мікроекономічна – справедливо вважається несформованою. Адже типові проблеми фінансування аграріїв ускладнюються відсутністю кваліфікованого

фінансового менеджменту і, як наслідок, поетапного процесу управління фінансовими ресурсами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми методичного та практичного характеру з питань управління фінансовими ресурсами досліджували такі відомі вчені як Л. Бражник, М. Бердар, В. Вовк, О. Гудзь,

А. Глушко, Я. Дроца, М. Демяненко, О. Зленко, Я. Колесник, Л. Недільська, А. Поддєрьогін, О. Ромашко, Л. Худолій, О. Шпильова та інші. Проте в сучасних умовах господарської діяльності сільськогосподарських

підприємств багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших

поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів оптимального управління фінансовими ресурсами. Саме цим і зумовлено вибір теми магістерської роботи та її актуальність.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичних та аналіз практичних аспектів формування фінансових ресурсів аграрних підприємств, а також розробка напрямів до удосконалення їх управління. Для досягнення мети перед роботою поставлено наступні завдання:

- визначити основи фінансового забезпечення аграрних підприємств;
- висвітлити основи побудови механізму фінансового забезпечення підприємства;
- дослідити методику проведення аналізу формування та використання фінансових ресурсів;
- проаналізувати стан формування та ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного підприємства;
- окреслити критерії оптимізації структури фінансового забезпечення підприємства;
- визначити напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення підприємства;
- розробити шляхи вдосконалення механізму використання прибутку у фінансового забезпечення підприємства.

Об'єктом дослідження обрано систему формування, управління та ефективністю використання фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних засад щодо обґрунтування та реального функціонування системи фінансового забезпечення аграрного підприємства.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано систему економіко-статистичних методів: за допомогою монографічного методу вивчалися літературні джерела, законодавчі та інші нормативно-правові акти

та практики фінансового забезпечення аграрних підприємств; завдяки методу

функціонально-структурного аналізу, дослідили динаміку, структуру та ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного господарства, використовуючи програмно-цільовий метод змогли надати

пропозиції щодо розробки науково-практичних рекомендацій щодо

визначення пріоритетних напрямів та перспектив фінансового забезпечення

аграрних підприємств в умовах ринкових перетворень.

Інформаційною базою дослідження є наукові статті, монографії, праці як вітчизняних так і зарубіжних учених, нормативно-правова документація,

статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали

всеукраїнських та міжнародних конференцій, інтернет – джерела, звітна інформація ТОВ "Бальзак".

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

НУБІП УКРАЇНИ

1.1. Економічна суть та класифікація фінансових ресурсів підприємства

НУБІП УКРАЇНИ

Перехід української економіки на ринкові засади призвів до виникнення цілої низки надзвичайно гострих проблем діяльності вітчизняних підприємств. Серед вказаних проблем варто відмітити питання формування, розміщення та ефективного використання фінансових ресурсів підприємств. На нашу думку,

НУБІП УКРАЇНИ

це пов'язано з тим, що вказані питання виступають одним з основних завдань фінансового менеджменту підприємства. Так, фінансові ресурси компанії забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації її продукції.

НУБІП УКРАЇНИ

Розвиток підприємства неможливий без надходження фінансових ресурсів, що формуються з різних джерел. Усе вищезазначене вимагає проведення комплексного дослідження теоретичних засад економічної сутності фінансових ресурсів, визначення особливостей тлумачення даного поняття на макро- та мікрорівні. Актуальним є вивчення сутнісних ознак, властивостей, видів фінансових ресурсів та процесу їх функціонування у середовищі підприємства.

НУБІП УКРАЇНИ

Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства зробили такі вчені, як А. Поддєрьогін, Л. Василенко, Л. Гут, О. Оксєнко, Р. Попова, І. Самсонова, Г. Партин, А. Загородній, В. Гриньова, В. Коюда, Л. Павлова, Г. Поляк, О. Філімоненков, Н. Виговська, М. Александрова, Г. Кірейцев, М. Коробов, К. Петрова, П. Орлов, Л. Меренкова, О. Василик та інші.

НУБІП УКРАЇНИ

Незважаючи на численні дослідження, присвячені формуванню теоретико-методичних засад фінансових ресурсів підприємств, в економічній науковій та практичній літературі немає єдності щодо їх сутності, змісту та ролі у відтворювальному процесі. Слід підкреслити, що фінансові ресурси є однією з найбільш уживаних економічних понять у сфері практичного

менеджменту та економічної науки. У зв'язку з цим кожен дослідник питань фінансової теорії та фінансового менеджменту приділяє даному поняттю особливу увагу.

На основі проведеного теоретичного узагальнення та аналізу праць відомих учених-економістів представимо існуючі тлумачення сутності фінансових ресурсів (таблиця 1.1 та 1.2). При цьому варто відмітити, що в економічній літературі існують макро – та мікроекономічний (таблиця 1.1) підходи щодо визначення сутності фінансових ресурсів.

Таблиця 1.1.

Підходи щодо визначення сутності поняття «фінансові ресурси» за
макроекономічного підходу

Автор	Зміст
Бірман О.	Виражена в грошах частина національного доходу, сконцетрована безпосередньо в державі або підприємствах для використання на цілі розширеного відтворення й на загальнодержавні потреби [2 с. 113]
Федосов В.	Гроші, які з'являються в процесі розподілу та перерозподілу частин вартості сукупного сусп. продукту та націон. доходу і призначені для задоволення суспільних потреб [3 с. 29]
Василюк О.	Грошові фонди, що створюються у процесі розподілу, перерозподілу та використання ВВП і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності відтворення та задоволення других суспільних потреб [4 с. 87]
Бандурка О., Коробов М. та інші	Грошфонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу нац. багатства, сукупного сусп. продукту та нац. доходу та використовуються у статутних цілях підприємства [с. 155, 6 с. 118]
Гойда Т.	Сукупність доходів, відрахувань та надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємства, організації та держави і спрямовуються на задоволення суспільних потреб з метою розширення виробництва і зростання матеріального добробуту народу [7 с. 76]
Загородній А.	Сукупність коштів, що є в розпорядженні держави та суб'єктів господарювання [8 с. 451]
Сенчагов В.	Сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів, які формуються у процесі створення, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту [9 с. 195]
Павлюк К.	Грошові нагромадження і доходи, що створюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширення відтворення задоволення низки суспільних потреб [10 с. 68]
Сичов М.	Утворені підприємствами, об'єднаннями, організаціями, державою, грошові фонди в порядку розподілу і перерозподілу суспільного продукту та національного доходу [11 с. 71]

Аналізуючи визначення, представлені в таблиці 1.1. можна стверджувати, що для макроекономічного підходу тлумачення сутності фінансових ресурсів властиві такі твердження:

- походження фінансових ресурсів пов'язане з результатами розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу;
- валовий внутрішній продукт – єдине джерело формування фінансових ресурсів;
- фінансовим ресурсам притаманний грошовий характер їх походження.

Ураховуючи те, що об'єктом дослідження є фінансові ресурси підприємств, більш детально розглянемо мікроекономічний підхід до визначення сутності даного поняття (таблиця 1.2)

Таблиця 1.2.

Підходи до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства

Автор	Зміст
Балабанов І., Мочерний С.	Грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства [12, с. 313; 13 с. 74]
Кірейцев Г., Родіонова В.	Грошові доходи і надходження підприємства, призначені для виконання фінансових зобов'язань
Осіпов В.	Грошові кошти, що опосередковують створення всіх елементів капіталу підприємства, та їх кругообіг у натуральній і вартісній формах [16 с. 448]
Гриньова В., Коюда В.	Грошові прибутки та надходження, що перебувають в розпорядженні підприємства і призначені для виконання фінансових зобов'язань перед усіма суб'єктами господарювання [бюджетом, банками, страховими та іншими організаціями], з якими підприємство має взаємовідносини [17, с. 198]
Філімоненков А.	Власний, позиковий і залучений грошовий капітал, який використовується підприємством для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку [18 с 73]
Поддєрьогін А.	Грошові кошти, що є у розпорядженні підприємства, до яких належать грошові фонди та частина грошових коштів використовуваних у не фондівій формі [19 с 10]
Хачатурян С.	Частина коштів підприємства у фондівій та не фондівій формі, яка формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва.
Опарін В.	Сума коштів, спрямованих на основні та оборотні засоби підприємства [21 с 10]
Белодилецький В.	Частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення [22 с 64]

Колчіна Н. Поляк Г. Павлова Л.	Використовуються підприємством у процесі виробничої та інвестиційної діяльності. Фінансові ресурси знаходяться в постійному русі і перебувають у грошовій формі лише у вигляді залишків коштів на розрахунковому рахунку в комерційному банку і в касі підприємства [23 с.12]
Петленко Ю.	Грошові кошти, залучені в господарський оборот підприємства з різних джерел, сформованих для покриття власних потреб [24 с 107]

Аналіз наведений у таблиці 1.2. визначень дозволяє стверджувати, що фінансові ресурси визначають як грошові кошти або їх частину, капітал, грошові доходи, прибутки або надходження. При цьому більшість авторів не конкретизують розмір фінансових ресурсів. Окрім цього, серед учених – економістів немає єдиної точки зору щодо форми існування фінансових ресурсів підприємства. В деяких визначеннях перевага надається фондовій формі, в інших основою є нефондова форма. А вітчизняний вчений С. Хачатурян поєднує фондову та не фондову форми [20 с. 78].

Визначення фінансових ресурсів, що зводяться до формування фондів коштів, суттєво обмежують склад цих ресурсів, оскільки в розпорядженні підприємства можуть бути кошти у фондовій та не фондовій формах.

Разом із тим варто зазначити, що в сучасних умовах господарювання більша частина коштів підприємства не використовується у фондовій формі. За таких обставин важко знайти різницю між фінансовими ресурсами і грошовими коштами. Бачимо, що спроби розв'язати проблему відокремлення грошових коштів від фінансових ресурсів саме через цільове призначення останніх виявляються марними. Варто зазначити, що думка щодо існування фінансових ресурсів тільки у грошовій формі є найбільш розповсюдженою як серед українських, так і серед зарубіжних вчених.

Однак деякими фахівцями висловлюється думка щодо існування фінансових ресурсів у формі, відмінній від грошової. Так, В. Опарін [21 с. 79] зазначає, що «фінансові ресурси - це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства». Г. Партин та А. Загородній також висловлюють думку щодо існування фінансових ресурсів залежно від напрямку їх використання таким чином:

- матеріалізовані фінансові ресурси (вкладені в основні засоби, запаси, виробництво, готову продукцію тощо);
 - грошові фінансові ресурси (грошові кошти та їх еквіваленти) [25 с.15].

Однак у такому випадку, фінансові ресурси ототожнюються з категорією «капітал», що є, на нашу думку, не коректним. Однак у своїх працях В.М. Опарін зазначає, що «... категорія «капітал» і поняття «фінансові ресурси підприємства» близькі за змістом». Як зазначає вчений, водночас між ними існують суттєві відмінності. З одного боку, не вся сума капіталу виконує функції фінансових ресурсів, що пов'язані із забезпеченням виробничого процесу, а з іншого – не всім видам фінансових ресурсів притаманні ознаки капіталу [21 с. 80].

Варто звернути увагу на точки зору І. Зятковського щодо взаємозв'язку фінансових ресурсів і капіталу. Він визначає що «як правило, власні фінансові ресурси є основним джерелом формування власного капіталу підприємств. Підприємство, організовуючи господарську та інвестиційну діяльність, використовує фінансовий капітал, джерелами формування якого є не тільки власні фінансові ресурси, а й ресурси, прирівняні до власних, позичені» [26 с. 199].

Вивчення поглядів фахівців щодо визначення економічної сутності фінансових ресурсів підприємств має ґрунтуватися на їх основних ознаках:

- джерело формування;
- мета формування;
- напрям і мета використання фінансових ресурсів підприємства.

Враховуючи вищевказані ознаки, фінансові ресурси підприємств можна визначити як кошти, залучені у фінансово-господарський оборот підприємства з різних джерел з метою отримання економічних вигод у майбутньому та призначені для забезпечення операційної та інвестиційної діяльності.

Фінансові ресурси виступають одним із найбільш важливих для забезпечення діяльності суб'єктів господарювання видом економічних ресурсів. Значущість фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності підприємства зумовлюється їхньою здатністю швидко трансформуватися у матеріальні, нематеріальні, технологічні, інноваційні та інші види ресурсів.

Кожній групі економічних ресурсів притаманні свої певні якісні ознаки та особливі властивості, які дозволяють їх однозначно ідентифікувати.

Фінансові ресурси теж мають певні власні ознаки, або характеристики. В економічній літературі всі якісні характеристики фінансових ресурсів відносять до трьох груп: 1) загальноекономічні, 2) фінансові, 3) індивідуальні.

Загальноекономічні характеристики презентують фінансові ресурси як накопичену (акумуляовану вартість), об'єкт права власності, об'єкт впливу фактору часу та фактор економічного та соціального розвитку підприємства.

Фінансові характеристики презентують фінансові ресурси як об'єкт фінансового управління, джерело доходу, джерело ризику та джерело погашення фінансових зобов'язань.

У складі індивідуальних характеристик фінансових ресурсів визначаються активи з високою трансформаційною здатністю та їх сприйняття як основний компонент фінансового потенціалу.

Оптимізація процесів формування й використання фінансових ресурсів залежить від системи управління, адже базові механізми їх ефективного функціонування потребують комплексного вирішення зазначених проблем. Загальним базовим науковим підходом в управлінні фінансовими ресурсами є системний підхід, який передбачає розгляд елементів системи фінансових ресурсів та їх синергетичного ефекту, а також впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ на процеси їх функціонування.

Згідно із системним підходом система фінансових ресурсів – це сукупність матеріальних носіїв фінансових відносин, метою функціонування

якої є можливість якісного відтворення фінансових ресурсів та забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Окрім системного підходу іншими науковими підходами щодо дослідження фінансових ресурсів є процесний і ситуаційний.

Суть процесного підходу лежить у площині функціонування фінансових ресурсів, яке передбачає їх формування та використання. Цей процес повинен обов'язково супроводжуватися вартісним приростом, інакше один із етапів відтворювального процесу характеризуватиметься втратою вартості. Такий

підхід дозволяє здійснити комплексне оцінювання ефективності

функціонування фінансових ресурсів, адже за його допомоги можна порівняти початкову вартість і результат використання сформованих за її рахунок фінансових ресурсів.

Своєю чергою, ситуаційний підхід дозволяє досліджувати будь – яку ситуацію виходячи з конкретних умов функціонування фінансових ресурсів.

Рішення за такого підходу завжди будуть унікальними і залежатимуть як від конкретних умов зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства в цілому, так й від змінних, які вливатимуть на кінцевий фінансовий результат.

Таким чином, відтворювальний процес фінансових ресурсів необхідно розглядати як безперервний і послідовний їх перехід з однієї стадії в іншу.

Більшість дослідників вважають, що за ознакою призначення фінансових ресурсів їх необхідно розглядати з двох точок зору:

- фінансові ресурси, спрямовані на просте відтворення (на заміну витрачених факторів виробництва);
- фінансові ресурси, спрямовані на розширення відтворення (інвестиційні) [1].

За результатами проведеного дослідження встановлено, що більшість економістів, які працюють над питаннями класифікації фінансових ресурсів підприємства та визначення їх складу, дотримуються погляду щодо класифікації за джерелами формування.

На думку вчених, визначенню сутнісних ознак фінансових ресурсів сприяє їх економічно обґрунтована класифікація, представлена в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Класифікація фінансових ресурсів підприємств [27]

Ознака	Види фінансових ресурсів
За видами господарської діяльності	Фінансові операційні, інвестиційні,
За правом власності	Залучені, власні, позикові,
За об'єктами інвестування	реальні інвестиційні об'єкти, фінансові інструменти.
За кругообігом	Функціонуючі, початкові, нагромаджені
За організаційно-правовою формою	Індивідуальні, акціонерні, пайові
За характером використання	обігові кошти, уречевлені
За джерелами формування	внутрішні, зовнішні
За видами сформованих активів	Оборотні активи, необоротні активи, витрати майбутніх періодів
За джерелами покриття активів	Забезпечення наступних витрат, власний капітал, довгострокові зобов'язання
За ступенем ліквідності активів	ліквідні, швидкі, повільно реалізовані, важко реалізовані
За терміновістю погашення зобов'язань	Найтерміновіші, короткострокові пасиви, довгострокові пасиви, постійні пасиви

Як видно з таблиці 1.3. усі класифікації мають деякі відмінності, що полягають в понятійно – категорійному апараті та ознаках, за якими групуються різні види фінансових ресурсів підприємств. Але більшість авторів у складі цієї класифікації виділяють три основні групи: 1) власні; 2) позикові; 3) залучені. Як зазначає І. Вовк фінансовими ресурсами підприємств притаманні такі властивості:

- стадія формування фінансових ресурсів;
- фінансові ресурси відображають відносини власності;
- джерела формування і цілі використання фінансових ресурсів, від яких залежить їх структура [28, с. 24].

Виходячи з цих властивостей фінансові ресурси підприємства можна класифікувати за показниками їх формування та використання.

О. Мельник [29 с. 110] відзначає, що оскільки функціональне призначення фінансових ресурсів пов'язане із забезпеченням (за допомогою

розподільчих процесів) усіх сфер діяльності субекта господарювання необхідної величиною вартості, принципи організації фінансових ресурсів включатимуть достатність, пропорційність, розподілу та пріоритет прибутковості при їх використанні (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4.

Принципи організації фінансових ресурсів [29.C.D11]

№	Принцип	Характеристика принципу
1	Принцип достатності	Для забезпечення запланованих видів діяльності підприємства повинно бути достатньо ресурсів, що залучаються з різних джерел
2	Принцип пропорційності розподілу	Сформовані ресурси розподіляються у відповідних пропорціях до напрямів діяльності підприємства
3	Принцип пріоритету прибутковості при використанні	Прибуток є не лише одним із основних мотивів у ринковій економіці, але й фактором, якому властиві вартісні утворення, що втілюються у системі фінансових ресурсів субекта господарювання. Отримання прибутку означає існування і розвитком системи ресурсів

На нашу думку, процес функціонування фінансових ресурсів у середовищі підприємства можна поділити на три основні складові процес їх формування, процес їх розміщення та використання.

У процесі функціонування підприємства можливі такі способи формування його фінансових ресурсів: об'єднання фінансових ресурсів кількох підприємств (позитивний фінансовий результат унаслідок синергетичного ефекту); зростання фінансових ресурсів підприємства за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел (чистий прибуток, амортизація, залученні та позичені ресурси); поділ майна на частини з метою утворення нових підприємств (формування ресурсів сукупності видів діяльності, які знаходяться на одній стадії життєвого циклу, сприяє ефективнішому їх використанню); виділення частини майна підприємства і його реалізація (усування зайвого майнового навантаження).

Зважаючи на важливість процесу фінансування діяльності субектів господарювання, необхідним є дослідження цієї категорії з урахуванням різних аспектів. У зв'язку з цим важливим є розгляд процесу фінансування з відтворювальної, інституційної та функціональної точки зору.

Відтворювальний критерій – це послідовні етапи кругообігу фінансових ресурсів: перетворення, розподіл, трансформація та реалізація. Інституційний критерій передбачає функціонування інститутів та ринків для акумулювання фінансових ресурсів із застосування найефективніших для даної фази відтворювального циклу джерел фінансування. Функціональний – передбачає процес фінансування як сукупність взаємовідносин учасників зовнішнього середовища (фінансового ринку) та внутрішнього середовища (всередині субєкта господарювання) з метою розподілу та перерозподілу тимчасово не задіяних коштів.

Досліджуючи характерні властивості фінансових ресурсів, можна зробити такі висновки:

1) фінансові ресурси трактуються: як грошові кошти, що є у розпорядженні підприємства, грошові доходи та надходження, грошові фонди; грошовий капітал;

2) фінансовими ресурсами є тільки та частина грошових коштів, яка знаходиться у власності або розпорядженні субєктів господарювання і обслуговує процес суспільного відтворення;

3) фінансові ресурси завжди використовуються на цілі розширеного відтворення, соціальні потреби, матеріальне стимулювання працівників, задоволення інших суспільних потреб.

Таким чином, фінансові ресурси – це складне економічне поняття, що потребує всебічного дослідження на основі поєднання існуючих наукових підходів, класифікаційних критеріїв та різноманітних точок зору. Можна стверджувати, що логічне поєднання визначених на основі цих параметрів суттєвих ознак фінансових ресурсів дозволить якісно формувати механізм їх відтворення на рівні підприємств та комплексно оцінювати ефективність їх функціонування.

1.2. Сутність та основи функціонування системи фінансових ресурсів підприємства

Сучасний і майбутній економічний розвиток України суттєво залежать від можливостей фінансового забезпечення підприємств, реалізації інвестиційних проєктів на інноваційній основі поряд із звичайною фінансово-господарською діяльністю існуючих підприємств, на які впливають наслідки кризових явищ, зумовлених пандемією коронавірусу та військовими діями. Як наслідок, багато підприємств були просто зруйновані, значна частина змушена перенести свою діяльність на безпечніші території, інші – не витримали умов, що склалися. Все це призвело до зменшення прибутковості раніше фінансово стабільних підприємств, їх збитковості, а такі суб'єкти господарської діяльності, як відомо, є основою виробництва валового внутрішнього продукту.

Фінансове забезпечення – це сукупність економічних відносин, які виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність [1, с. 9; 2, с. 38-39].

На думку Ільчука В., фінансове забезпечення діяльності підприємств передбачає ефективне формування та найраціональніше використання фінансових ресурсів, що неможливо без оптимального поєднання таких складових фінансового забезпечення, як самофінансування, кредитування та цільове фінансування. Виходячи з такого твердження, фінансове забезпечення діяльності підприємств є методом фінансового механізму їх діяльності, що дозволяє накопичити достатні обсяги фінансових ресурсів для досягнення беззбиткової діяльності, підвищення ефективності господарювання та зміцнення національної економіки в цілому [3, с. 311].

Пігуль Н., Люта О. і Бойко А., розглядаючи трактування сутності категорії «фінансове забезпечення», вважають, що її доцільно розглядати у широкому та вузькому розуміннях, а також виділяють чотири підходи до її тлумачення, а саме:

- як підсистему фінансово-кредитного механізму, систему форм і джерел фінансування;

- як метод покриття витрат за рахунок акумульованих фінансових ресурсів;

- як метод фінансового впливу на соціально-економічні процеси;

- як сукупність грошових фондів у достатньому розмірі [4, с. 31].

Ґрунтовне дослідження теоретичних основ розбудови системи фінансового забезпечення у своїх наукових працях здійснила М. Юркевич, яка визначила її як сукупність взаємопов'язаних елементів (суб'єктів, об'єктів,

джерел і методів фінансування), спрямовану на стимулювання фінансування діяльності, здійснення якої потребує значної концентрації фінансових ресурсів для отримання певного економічного ефекту [5, с. 6]. Дещо інакше категорію

«фінансове забезпечення» тлумачить Г. Возняк – як комплекс методів і важелів впливу на діяльність, який реалізують у різних формах відповідної системи фінансування [6, с. 7].

Фінансове забезпечення аграрних підприємств може бути впливоване різними факторами, які можуть бути зовнішніми або внутрішніми для самого підприємства. Ось деякі з них:

1. Погодні умови: Аграрні підприємства надзвичайно чутливі до погодних умов. Суша, повені, заморозки або інші негативні кліматичні явища можуть суттєво вплинути на врожай та витрати на його вирощування.

2. Ціни на сільськогосподарську продукцію: Зміни в цінах на сільськогосподарську продукцію можуть впливати на доходи аграрних підприємств. Наприклад, падіння цін може призвести до скорочення прибутку.

3. Валютний курс: Якщо аграрне підприємство експортує свою продукцію, зміни валютного курсу можуть вплинути на доходи та витрати підприємства.

4. Витрати на паливе та енергію. Залежність від пального та енергії для сільськогосподарської техніки і обробки може призвести до зростання витрат у зв'язку зі змінами в цінах на паливе.

5. Доступ до фінансування: Можливість отримання кредитів та фінансової підтримки може вплинути на розвиток та стійкість аграрного підприємства.

6. Технологічний рівень: Використання сучасних технологій може збільшити продуктивність та ефективність сільськогосподарської діяльності, що в свою чергу впливає на фінансове забезпечення.

7. Законодавство та регулювання: Зміни в законодавстві щодо сільського господарства, податків та екологічних стандартів можуть вплинути на фінансову ситуацію аграрного підприємства.

8. Ринкова кон'юнктура: Попит та пропозиція на сільськогосподарську продукцію впливають на ціни та доходи аграрних підприємств.

9. Управління ресурсами: Ефективне управління ресурсами, включаючи землю, працю та капітал, може впливати на прибутковість аграрного бізнесу.

Ці фактори взаємодіють між собою і можуть варіюватися в залежності від галузі сільського господарства та регіональних умов. Ефективне управління цими факторами є ключовим для фінансового забезпечення аграрних підприємств.

Фінансове забезпечення аграрних підприємств вимагає використання різних методів та інструментів для забезпечення стабільності та розвитку бізнесу. Ось деякі з них:

1. Бюджетування: Розробка і виконання бюджетів допомагає контролювати витрати та доходи підприємства. Це включає в себе річний бюджет, інвестиційний бюджет та інші види бюджетів.

2. Фінансова аналітика: Використання інструментів фінансової аналітики для вивчення фінансових показників, аналізу прибутку і збитків, а також виявлення можливостей для оптимізації фінансів.

3. Фінансове планування: Розробка довгострокових та короткострокових фінансових планів для досягнення фінансових цілей підприємства.

4. Управління оборотними коштами: Ефективне управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю для забезпечення ліквідності підприємства.

5. Фінансове планування ризиків: Аналіз та управління фінансовими ризиками, пов'язаними з коливаннями цін на сільськогосподарську продукцію, валютними ризиками та іншими факторами.

6. Фінансове моделювання: Використання математичних моделей для прогнозування фінансових результатів та оцінки впливу різних стратегій на фінанси.

7. Залучення фінансування: Включає залучення кредитів, інвестицій, емісію акцій та інші джерела фінансування для розвитку підприємства.

8. Страхування: Застосування страхових полісів для захисту від ризиків, таких як природні катастрофи або втрати врожаю.

9. Фінансовий аудит: Проведення фінансового аудиту для перевірки фінансової діяльності та дотримання фінансових стандартів.

10. Інвестиції в сучасні технології: Використання новітніх агротехнологій та обладнання для підвищення продуктивності та якості виробництва.

Ці методи та інструменти можуть бути адаптовані відповідно до конкретних потреб та умов аграрного підприємства для забезпечення стабільності та розвитку бізнесу в аграрному секторі.

Ефективне функціонування та подальший розвиток аграрних підприємств можна досягти через оптимізацію ресурсів підприємства.

У сучасній теорії управління є чотири основних типи ресурсів: вхідні - енергія та послуги; основні та допоміжні матеріали; фінанси і трудові ресурси; будівлі та обладнання; інформація як ресурс, який необхідний для ефективного управління компанією [38].

Грошова форма фін. ресурсів вимагає постійного забезпечення збалансованості та взаємозв'язку трудових, фінансових, матеріальних та інших ресурсів, дотримання їх пропорцій при формуванні та використанні [4].

Переважна більшість дослідників, з якими ми погоджуємось, вважають, фінансові ресурси аграрних підприємств – доходи і надходження в грошовому вираженні, що знаходяться в розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінзобов'язань, забезпечення поточних витрат та витрат, пов'язаних з розширенням виробництва і економічним стимулюванням працюючих, тобто грошової мотивації.

Основні ознаки фінансових ресурсів наведено на ринку 1.1.

Фінансові ресурси підприємства мають певні власні характеристики. Всі якісні характеристики об'єднують у три групи [31, с. 263 - 265]:

1) загальноекономічні;

2) фінансові;

3) індивідуальні.

Загальноекономічні характеристика фінансових ресурсів проявляються в наступному:

- мають накопичену вартість (активи, що забезпечують рух вартості та дотримання необхідних вартісних пропорцій на всіх стадіях відтворювального процесу, економічні ресурси, використання та розпорядження якими здійснюється на основі платності);

- об'єкт права власності (поділяють на власні та залучені фінансові ресурси. У своїй діяльності компанія крім наявних власних фінансових ресурсів може використовувати й ресурси інвесторів та кредиторів, які встановлюють певні умови та обмеження при їх використанні. Дані умови можуть стосуватися часу, цільового направлення та розміру плати за користування);

- підлягають впливу фактору часу;

- виступають фактором економічного та соціального розвитку (головним завданням для підприємства є його економічний розвиток. Досягнення економічного розвитку підприємства відбувається, з одного боку, – наявністю власних фінансових ресурсів, а з іншого – забезпеченням можливостей доступу до зовнішніх джерел фінансування).



Рис. 1.1. Основні ознаки фінансових ресурсів підприємств

До фінансових характеристик відносяться: об'єкт фінансового стану; виступають джерелом доходу господарюючого суб'єкта; джерело ризику; виступають джерелом погашення фінансових зобов'язань.

Індивідуальні характеристики включають: активи з високою трансформаційною здатністю; основний компонент фінансового потенціалу (фінансовий аспект потенціалу підприємства, фінансова стійкість, кредитоспроможність та інвестиційна привабливість підприємства).

Ім притаманні такі властивості: утворення; відображення відношення до власності; джерела формування та цілі використання; від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів підприємства [28, с.30].

Для кращого розуміння економічного змісту фінансових ресурсів підприємства представимо їх функції (рисунок 1.2).



Рис. 1.2. Функції фінансових ресурсів компанії [24]

В економічній теорії фінансових ресурсів підприємства групують за різними ознаками [6, с.24]: за власністю (колективні, приватні; комунальні; державні; юридичних осіб; міжнародних організацій та інших держав); згідно

цільового призначення (на фінансування при заснуванні компанії на розширення її діяльності; на санаційне фінансування; рефінансування); згідно форми виявлення (грошові фонди; кошти в не-фондовій формі); способ формування (під час заснування; створені за рахунок власних коштів; держані у порядку розподілу грошових коштів; мобілізовані на фінансовому ринку); згідно напрямів використання (державі, кредиторам, інвесторам, страховим; інвестування в цінні папери; інвестування в розвиток власного виробництва; формування фондів споживання та нагромадження; на благодійні цілі; спонсорство).

Найбільш поширеною є класифікація за джерелом формування фінансових ресурсів: на різних стадіях господарювання можуть бути власні, позичені та залучені в грошовій чи матеріальній формі.

Отже, фінансові ресурси – це грошові доходи та нагромадження, які формує суб'єкт господарювання у процесі своєї діяльності за рахунок власних, позикових та залучених коштів, і використовує для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, стимулювання працівників, а також для виконання інших завдань з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Метою управління фінансового забезпечення є забезпечення діяльності підприємства оптимальним обсягом фінансових ресурсів у кожному конкретний період часу відповідно до напрямів його розвитку, організація формування необхідного рівня та раціонального використання фінансових ресурсів, максимізація прибутку та забезпечення підвищення ринкової вартості підприємства [35].

У таблиці 1.5 наведено систематизацію цілей, завдань та об'єктів управління фінансового забезпечення підприємства. Під час управління необхідно дотримуватися комплексно-системного підходу. Даний підхід дає змогу компаніям систематично та комплексно проводити політику формування та використання фінансових ресурсів маючи на меті максимальне отримання прибутку при мінімальному ризику.

Таблиця 1.5
Складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства [37]

Елемент системи управління	Характеристика
Об'єкт управління	Фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державою, комерційними структурами, іншими юридичними і фізичними особами; джерела формування, напрями використання, обсяг, склад і структура фінансових ресурсів; склад, структура і кругообіг капіталу; грошові фонди, їх формування та використання; грошовий обіг у відтворювальному процесі
Суб'єкт управління	Фінансова служба підприємства (окремий менеджер, фінансовий відділ, фінансовий департамент тощо), яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкту
Цілі	Збільшення ринкової вартості підприємства; досягнення прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності; уникнення банкрутства мінімізація ризиків; забезпечення стійкого фінансового стану; оптимізація грошового обігу, синхронізація надходжень і витрат грошових коштів; оптимізація структури капіталу підприємства тощо
Завдання	Визначення оптимального обсягу та структури фінансових ресурсів; залучення коштів на найвигідніших для підприємства умовах; визначення методів раціонального використання фінансових ресурсів підприємства з метою отримання найкращих фінансових результатів; встановлення планових стратегічних та поточних показників щодо обсягу і структури фінансових ресурсів; забезпечення контролю виконання встановлених показників
Фінансові нормативи	Середньорічний темп зростання власного капіталу, рівень рентабельності, співвідношення оборотних і необоротних активів, достатній рівень ліквідності активів, оптимальне співвідношення довгострокової і короткострокової заборгованості, коефіцієнт незалежності від зовнішніх джерел фінансування, граничний рівень фінансових ризиків
Принципи	Важливості, повноти, динамічності, оперативності, достовірності, циклічності, безперервності, узгодженості з іншими економічними процесами підприємства
Методи	Традиційні методи: одержання підприємством внесків по статутного фонду від засновників та акціонерів; податкового прибутку від господарської діяльності; податкових пільг; фінансової допомоги на безповоротній основі. Прогресивні методи: розміщення депозитарних розписок на міжнародних фінансових ринках; похідних цінних паперів на акції підприємства. Група методів збільшення позичкового капіталу підприємства: Традиційні методи: одержання підприємством банківського кредиту; товарного кредиту; фінансової допомоги на зворотній основі. Прогресивні методи: розміщення корпоративних облігацій підприємства на національному та міжнародному ринках; одержання підприємством вексельного комерційного кредиту.
Інформаційне забезпечення	Інформація з зовнішніх та внутрішніх джерел

Для того, щоб досягнути мети необхідно сформувати інформаційну базу, провести аналіз стану фінансових ресурсів та виявити їх потребу, сформувати

оптимальну структуру, спланувати їх розподіл та здійснити ефективне використання [2].

Так, система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем, а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах.

1.3. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства

Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства – це система організаційних процедур і інструментів, які допомагають підприємству в ефективному використанні своїх фінансових ресурсів. Основна мета механізму управління полягає в забезпеченні максимальної рентабельності і ефективності використання фінансових ресурсів.

Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства включає в себе такі етапи:

- **Планування:** цей етап передбачає розробку фінансових цілей і стратегій, а також розподіл фінансових ресурсів на різні види діяльності підприємства. Планування допомагає встановити пріоритети та контролювати витрати.

- **Залучення фінансових ресурсів:** на цьому етапі підприємство здійснює пошук джерел фінансування, таких як банківські кредити, емісії акцій або приватні інвестиції. Цей етап також включає розробку фінансових інструментів для залучення фінансових ресурсів.

- **Управління фінансовими ресурсами:** на цьому етапі підприємство виробляє стратегії управління фінансовими ресурсами, включаючи управління потоками грошових коштів, управління ризиками та моніторинг фінансових показників.

- Аналіз та оцінка: цей етап передбачає аналіз фінансової стійкості підприємства, оцінку ефективності використання фінансових ресурсів, а також прогнозування фінансових результатів на майбутнє.

- Контроль: останній етап включає в себе контроль за фінансовими процесами підприємства, аналіз відхилень від запланованих показників та прийняття відповідних заходів для коригування ситуації.

Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства допомагає забезпечити фінансову стабільність, рентабельність і конкурентоспроможність на ринку. Враховуючи складні економічні умови, це має вагоме значення для успіху підприємства.

Етап планування в механізмі управління фінансовими ресурсами підприємства є одним з найважливіших етапів. На цьому етапі визначаються фінансові цілі і завдання підприємства, а також стратегії, необхідні для досягнення цих цілей.

Планування включає наступні кроки.

1. Визначення фінансових цілей: підприємство формулює свої основні фінансові цілі, такі як збільшення прибутку, зниження витрат, підвищення рентабельності, залучення нових інвесторів і т. д.

2. Аналіз зовнішнього середовища: підприємство оцінює зовнішні фактори, що можуть вплинути на його фінансові ресурси, такі як економічні умови, конкуренція на ринку, законодавство, перспективи ринку тощо.

3. Бюджетування: підприємство розробляє бюджети на різні види діяльності і функції, такі як виробництво, маркетинг, дослідження і розвиток, реклама, кадри, збут тощо. Бюджети визначають, скільки коштів потрібно виділити на кожну з цих ділянок діяльності.

4. Розподіл фінансових ресурсів: на основі бюджетів підприємство визначає, яким чином розподілити фінансові ресурси між різними проектами і функціями. Це допомагає забезпечити ефективне використання фінансів.

5. Стратегічне планування: на основі аналізу фінансових можливостей і обмежень підприємство розробляє стратегії управління фінансовими

ресурсами. Це може включати розробку стратегій залучення фінансування, оптимізацію капіталу, управління ризиками, вибір інвестицій і т. д.

Етап планування дозволяє підприємству визначитися зі своїми фінансовими цілями, стратегіями та розподілом ресурсів у майбутньому. Це створює фундамент для подальшого ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства.

Етап залучення фінансових ресурсів в механізмі управління фінансовими ресурсами підприємства включає розгляд і вибір різних джерел фінансування та розроблення стратегій для їх ефективного використання.

Основні кроки цього етапу включають наступне:

Визначення фінансових потреб: підприємство здійснює оцінку своїх фінансових потреб і визначає, скільки грошей потрібно для досягнення поставлених цілей. Це включає планування і прогнозування фінансових потоків, розрахунок витрат і визначення необхідної суми для забезпечення операцій підприємства.

Аналіз різних джерел фінансування: підприємство вивчає різні джерела фінансування, такі як банківські кредити, випуск акцій, спеціалізовані фінансові установи чи гранти. Важливо визначити, яке джерело фінансування найбільш підходить для конкретних потреб підприємства.

Обговорення з потенційними інвесторами або кредиторами: на цьому етапі підприємство активно взаємодіє з потенційними інвесторами, банками або іншими джерелами фінансування для перевірки їх інтересу і готовності забезпечити необхідні кошти. В процесі обговорень виокремлюються умови кредитування або інвестування.

Розробка фінансових інструментів та документації: після вибору відповідного джерела фінансування підприємство готує необхідну документацію, таку як бізнес-план, фінансові прогнози, заявки на кредит або інші документи, необхідні для оформлення угоди.

Отримання фінансування: на цьому етапі підприємство остаточно узгоджує умови з інвесторами або кредиторами, підписує угоди та отримує фінансування для виконання своїх фінансових цілей.

Етап залучення фінансових ресурсів є критичним для успіху підприємства, оскільки він забезпечує необхідні кошти для функціонування та розвитку. Правильне вибране джерело фінансування і виважені умови сприяють стабільності і зміцненню фінансового стану підприємства.

Етап управління фінансовими ресурсами в механізмі управління фінансовими ресурсами підприємства включає ряд процесів і стратегій для оптимального використання і контролю над фінансовими ресурсами. Основні кроки цього етапу включають наступне:

Бухгалтерський облік: підприємство веде точний бухгалтерський облік своїх фінансових операцій, включаючи записи доходів, витрат, активів і зобов'язань. Це дозволяє підприємству відстежувати свою фінансову стійкість і приймати обґрунтовані рішення.

Управління ліквідністю: підприємство контролює свою ліквідність, тобто забезпечує доступність необхідних коштів для покриття поточних зобов'язань. Включає для ліквідних активів, планування грошових потоків та оптимізацію управління запасами.

Управління капіталом: підприємство раціонально розподіляє та використовує свій капітал, включаючи власний капітал і залучений капітал, з урахуванням фінансових цілей. Це включає прийняття рішень про інвестиції, джерела фінансування та капіталовкладення.

Управління ризиками: підприємство оцінює та управляє фінансовими ризиками, які можуть вплинути на його фінансові ресурси та прибутковість. Включає аналіз і управління кредитним ризиком, валютним ризиком, процентним ризиком та іншими факторами.

Управління інвестиціями: підприємство приймає рішення про капіталовкладення та інвестування фінансових ресурсів в різні проекти та

активи. Це включає аналіз рентабельності і ризиків проектів, стратегічне планування, консолідацію та оптимізацію інвестиційного портфеля.

Фінансовий аналіз і звітність. Підприємство проводить фінансовий аналіз своєї діяльності, включаючи аналіз прибутковості, рентабельності активів, ліквідності та інші показники. Також здійснюється підготовка фінансових звітів для зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори, регулятори тощо.

Етап управління фінансовими ресурсами дозволяє підприємству ефективно і ефективно використовувати свої фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей та забезпечення стійкого фінансового стану. Це включає контроль, аналіз і вдосконалення фінансових процесів та стратегій на підприємстві.

Етап аналізу та оцінки в механізмі управління фінансовими ресурсами підприємства включає проведення детального аналізу фінансових даних та оцінку фінансового стану підприємства. Цей етап допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства та прийняти обґрунтовані рішення щодо його фінансового управління. Основні кроки цього етапу включають наступні:

Фінансовий аналіз: це детальне вивчення фін. даних підприємства, (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про грошові потоки та інші фінансові звіти). Під час аналізу використовуються різні методи, такі як показники ліквідності, рентабельності, стабільності та активності, для оцінки фінансової продуктивності підприємства.

Виявлення тенденцій та патернів: аналіз фінансових даних допомагає виявити тенденції та патерни в фінансових показниках підприємства. Наприклад, зростання або спад прибутку, зміни в структурі активів або зобов'язань, або зміни в рівні ліквідності. Це допомагає визначити потенційні проблеми або можливості для підприємства.

Оцінка фінансового стану: використовуючи дані аналізу фінансових даних, проводиться оцінка фінансового стану підприємства. Це дозволяє визначити, як добре підприємство забезпечено фінансовими ресурсами, чи

відповідають його забезпечення зобов'язанням та як високо воно оцінюється інвесторами та кредиторами.

Виявлення проблемних галузей та резервів: аналіз фінансових даних дає змогу виявити проблеми та резерви у фінансовому управлінні підприємства.

Можуть бути ідентифіковані проблеми з ліквідністю, ефективністю використання активів, рентабельністю, управлінням зобов'язаннями тощо.

Резерви потенційного вдосконалення можуть включати зменшення витрат, покращення управління асортиментом чи фінансову реструктуризацію.

Планування та прийняття рішень: на основі результатів аналізу та оцінки підприємство розробляє план дій та приймає рішення з покращення фінансового стану. Це може включати заходи щодо зміни стратегії, поліпшення фінансового управління, пошуку нових джерел фінансування або реструктуризації зобов'язань.

Етап аналізу та оцінки є важливим для ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. Це допомагає розуміти поточний стан підприємства, виявляти його потенційні можливості та проблеми, а також приймати обґрунтовані рішення для досягнення фінансових цілей.

Етап контролю в механізмі управління фінансовими ресурсами підприємства є однією з ключових складових для забезпечення ефективного фінансового управління. Під час цього етапу виконуються наступні дії:

1. Моніторинг фінансових результатів: Підприємство слідкує за своєю фінансовою продуктивністю, аналізує прибуток і збитки, обсяги продажів, ліквідність та інші ключові фінансові показники.

2. Порівняння результатів з планами: Фактичні фінансові результати порівнюють з раніше визначеними бюджетами і планами, щоб виявити відхилення та причини їх виникнення.

3. Виявлення аномалій та проблем: Контроль допомагає вчасно виявляти будь-які аномалії чи проблеми в управлінні фінансами і реагувати на них.

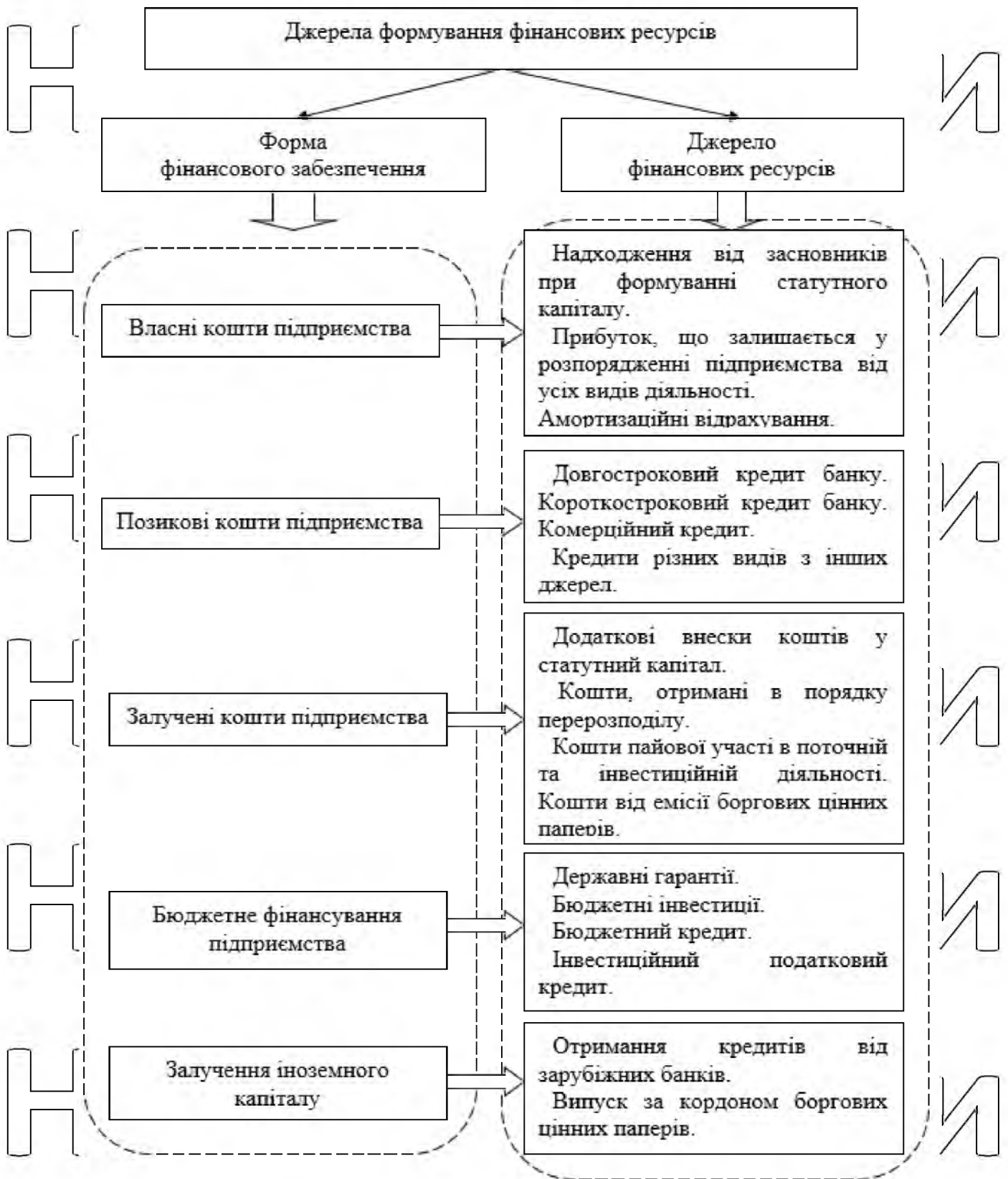


Рис. 1.5. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства [36]

4. Корекція стратегії: В залежності від результатів контролю, можуть прийматися рішення щодо корекції фінансової стратегії підприємства.

5. ~~Забезпечення дотримання нормативів:~~ Важливо переконатися, що підприємство дотримується всіх фінансових нормативів і законодавства.

Контроль фінансових ресурсів допомагає підприємству підтримувати фінансову стабільність та ефективність в умовах змін на ринку та бізнес-середовищі.

Важливою складовою ефективної діяльності суб'єкта господарювання є вмiле та головне раціональне використання наявних фінансових ресурсів (рисунок 1.6)

Від правильного є їх використання на підприємстві, залежить подальше існування компанії та потенціал до економічного зростання. Адже цей процес можна назвати одним з найважливіших факторів, який впливає на можливість одержання прибутку і його обсяг зокрема.

При цьому одним з ключових аспектів є проведення ретельних досліджень якості використання фінансових ресурсів. Це дасть змогу проаналізувати динаміку змін та структуру грошових коштів, оцінити їх оптимальність [17].

Елементами економічного механізму управління фінансами на підприємстві є механізм оподаткування, кредитування, страхування та фінансової підтримки аграрних товаровиробників. А також, одним з основних елементів економічного механізму є ціновий механізм. Саме від розміру виручки, тобто від рівня цін, залежать обсяги вутворення, соціальна політика, кредиторська заборгованість тощо.

Однак, як свідчать ґрунтовні дослідження механізму ціноутворення на аграрному ринку, ринкова економіка не може забезпечити таку саморегуляцію цін, яка б створювала умови для сталого розвитку сільського господарства.

Зручним інструментарієм управління фінансами підприємства є його амортизаційна політика та фондозабезпеченість. Достатність рівня фондозабезпеченості на практиці визначається індивідуально кожним окремо: необхідність у основних засобах може покриватися власними та орендованими активами.



Рис. 1.6. Напрямки використання фінансових ресурсів компанії [17]

При необхідності чи при бажанні оновлення матеріально-технічної бази компанія обирає такий метод амортизаційних нарахувань, що забезпечує прискорене накопичення амортизаційних коштів і навпаки, повна забезпеченість основними засобами дає змогу скоротити частку амортизації у структурі собівартості виробленої продукції [40].

Найсуттєвішим джерелом прирощення фінансових ресурсів є прибуток підприємства. Управляючи його розміром, джерелами надходження та напрямками спрямування, підприємство виконує свою виробничу, соціальну та економічну функції через застосування вище викладених інструментів організаційного та економічного впливу.

Отже, технологія управління фінансовими ресурсами повинна базуватися на економічно обґрунтованому механізмі, який забезпечує раціональне використання кожного з складових інструментів у напрямі ефективного формування та використання фінансових ресурсів.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ "Бальзак"

На території Овруцької громади, зареєстровано 1036 суб'єктів підприємства, у т. ч. 56 юридичних осіб та 982 фізичних осіб-підприємців.

Клімат території громади атлантико-континентальний з теплим літом і м'якою зимою. Річна кількість сонячних складась приблизно 267 днів. В осінньо-зимовий період 2-4 дні у місяць мають невеликі проміжки тривалості сонця, десь менше години. Середньорічна температура повітря 6,75 С. середньорічна

вологість повітря 69%. Ґрунти бідні, піщані, у долині річок - лучні, лучно-болотні та торфяно-болотні. Середня температура січня -6,8°C, липня - +23,1°C. Під час холодного періоду переважають вітри західного напрямку, а протягом літа - північно-західного. Кількість опадів 624 мм/рік.

Досліджуване підприємство являється одним із суб'єктів господарювання, що розташоване і здійснює підприємницьку діяльність на території даної громади, а саме товариство з обмеженою відповідальністю "Бальзак" [далі - ТОВ "Бальзак"].

ТОВ створене та діє у відповідності до Конституції та чинного законодавства України, Статуту та являється підприємницьким товариством.

Компанія є юридичною особою за законодавством України, діє на підставі повного господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування, має баланс, розрахункові, валютні, мультивалютні та інші рахунки у банківських та фінансових установах.

Мета діяльності ТОВ "Бальзак" є організація комерційної, виробничо-господарської, наукової та консультативної діяльності, що спрямована на надання послуг, виробництво товарів, їх реалізацію, а також здійснення зовнішньоекономічної діяльності, з метою отримання прибутку.

Предметом діяльності ТОВ "Бальзак" є: сільське господарство, лісове господарство та мисливство (вирощування зернових культур та технічних; вирощування ягід, фруктів, горіхів, культур для виробництва прянощів і напоїв; овочівництво, декоративне садівництво, розведення ВРХ; вівчарство,

вирощування кіз та коней; свинарство; розведення птиці та інших тварин; облаштування ландшафту; надання послуг у тваринництві; надання послуг у лісовому господарстві; одержання продукції лісового господарства; лісівництво та лісозаготівлі); виробництво, переробка та продаж товарів та надання послуг, що мають пряме чи опосередковане відношення до сільського господарства, проведення робіт із захисту сільськогосподарських культур від бур'янів та хвороб, шкідників за рахунок, проведення заходів із підвищення родючості ґрунтів та впровадження біологічних препаратів; –впровадження в практику сільськогосподарського виробництва передових біотехнологічних та інших засобів вирощування та переробки сільськогосподарської продукції; – інші види діяльності, визначені Статутом.

Організаційну структуру господарства представлена на рисунку 2.1.

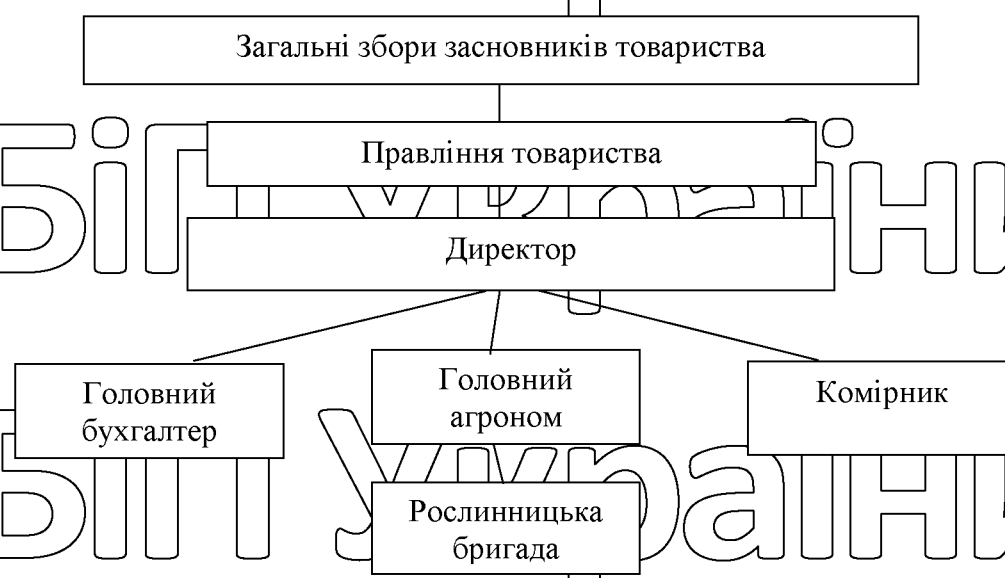


Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ "Бальзак"

Головною продуктивною силою є земля, без її залучення неможливе сільськогосподарське виробництво. Земля виступає предметом праці та формує умови для вирощування сільськогосподарських культур.

Інформація про склад та структуру сільськогосподарських угідь, а також землезабезпеченість ТОВ "Бальзак" представлена в таблиці 2.1.

Динаміка і структура земельних угідь, землезабезпеченість ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Таблиця 2.1

Види угідь	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019		2020		2021		га	%
	га	%	га	%	га	%		
Земельний банк	2898,91	100,0	2797,15	100,0	2936,12	100,0	+37,20	+1,29
в т.ч.:								
- рілля	2494,9	86,0	2583,9	92,3	2580,9	87,9	+85,9	+3,39
Коефіцієнт розораності	0,85		0,91		0,87		+0,01	+2,2
Кількість працівників, осіб	27	x	17	x	11	x	-16	-59,3
Припадає на 1-го працівника								
- с/г угідь	103,52	x	155,3	x	293,60	x	+190,07	+183,5
- рілля	89,16	x	143,55	x	258,09	x	+168,98	+189,5

Земельний банк ТОВ "Бальзак", у 2021 р склав 2936,12 га, що на 37,20 га (+1,29%) більше ніж з 2019 р. Рілля змаймає близько 90%, у 2021 р її площа склала 2580,9 га, що на 85,9 га більше ніж з 2019 р.

Бачимо, що у 2021 р у ТОВ "Бальзак" значно відбулось скорочення чисельності працівників (- 16 чол). Землезабезпеченість на 1 працівника у 2021 р збільшилась на 190,07 га (+183,5%) порівняно з 2019 р, що відбулося за рахунок зменшення чисельності працівників при незначному збільшенні земельного банку.

В таблиці 2.2 наведено дані щодо виробництва та собівартості основних видів продукції у ТОВ "Бальзак".

Таблиця 2.2

Виробництво та собівартість основних видів продукції с.г. виробництва у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Валове виробництво продукції, ц			Виробнича собівартість, тис. грн.			Собівартість 1 ц, грн.			Відхилення 2021 р. до 2019 р, +/-	
	Рік									по валовому виробництву, ц	по собівартості 1 ц, грн.
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021		
Рослинництво											
Зернові і зернобобові усього, в т.ч.	58983	42037	31772	16631,4	13457,7	12997,5	281,96	320,12	409,07	-27210	+127,10
пшениця	55690	38851	31772	16085,6	12605,8	12997,5	288,83	324,45	409,07	-23917	+120,23
кукурудза на зерно	3250	3185	-	514,0	851,8	-	158,13	267,38	-	-3250	-158,13
гречка	41	-	-	31,6	-	-	754,75	-	-	-41	-754,75
Боби сої	11578	8225	-	4747,7	8095,4	-	410,03	984,13	-	-11578	-410,03
Насіння ріпаку й кользу	9465	1783	2862	11761,5	1277,4	10914,8	1242,5	716,08	3812,3	-6602	+2569,88
Насіння соняшнику	7197	7749	8602	5125,3	8452,3	2819,5	712,05	1090,62	327,74	+1404	-384,30
Картопля	18549	-	-	8163,4	-	-	440,07	-	-	-18549	-440,07
Тваринництво											
Приріст ВРХ	-	-	-	110,0	-	-	-	-	-	-	-
Молоко	7	-	-	2,0	-	-	262,4	-	-	-7	-262,4

Провівши аналіз показників наведених в таблиці, бачимо що досліджуване підприємство спеціалізується на виробництві продукції рослинництва. Починаючи з 2020 року підприємство припинило виробництво продукції тваринництва.

Щодо виробництва продукції рослинництва, маємо відмітити, що у 2021 р в досліджуваному господарстві також значно зменшились обсяги вирощування зернових культур (виділили з виробництва кукурудзу на зерно та гречку), а також бобових та картоплі.

ТОВ "Бальзак" у 2021 р було зібрано пшениці у 31772 ц пшениці, що на 23917 ц менше порівнюючи з 2019 р, її виробнича собівартість її складала 12997,5 тис грн., що на 3088,0 тисяч грн менше ніж в 2019 р. Варто відмітити, що собівартість одного центнера пшениці у 2021, р склала 409,07 грн, що на 120,23 грн більше ніж з 2019 р.

ТОВ "Бальзак" у 2021 р було зібрано 2862 ц насіння ріпаку й кользи, що на 6602 ц, дані показники менші ніж у 2019 р, однак собівартість 1ц даного виду продукції у звітному році порівняно з базовим збільшилась на 2569,88 грн.

Валове виробництво насіння соняшнику у 2021 р склало 8602, ц, що на 1404 ц більше порівнюючи з 2019 р. Виробнича собівартість у 2021 р склала 2819,5 тис грн, а у 2019 р – 5125,3 тис грн. Як наслідок, собівартість 1ц насіння соняшнику у 2021 р склала 327,74 грн, що на 384,3 грн менше порівняно з 2019 р. Так, зазначимо, що соняшник являється єдиним видом продукції рослинництва по господарству, де збільшилось валове виробництво а витрати на його вирощування скоротились.

Успішність агробізнесу безпосередньо пов'язано з показниками урожайності. В таблиці 2.3 наведено дані по урожайності рослинницької продукції. Згідно наведених даних можна сказати, що у 2021 р посівна площа у господарстві зменшилась по всім видам продукції рослинництва порівняно з 2019 р, окрім насіння ріпаку й кользу (+391 га) та соняшника (+165 га).

Таблиця 2.3

Показники посівних площ, валових зборів та урожайності продукції рослинництва
у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид	Посівна площа, га			Валовий збір, ц			Урожайність, ц/га.			Відхилення 2021 р. до 2019 р, +/-		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	по посівним площам, га	по валовому збору, ц	по урожайності, ц/га
Зернові й зернобобові – всього, в т.ч.	1205,00	1251,00	1075,00	58983	42037	31772	48,8	33,5	29,4	-129,00	-27210	-19,3
пшениця	1153,00	1206,00	1075,00	55690	38851	31772	48,2	32,1	29,4	-77,00	-23917	-18,6
кукурудза на зерно	44,00	44,00	-	3250	3185	-	72,1	70,7	-	-44,00	-3250	-72,1
гречка	6,00	-	-	41	-	-	5,9	-	-	-6,00	-41	-5,9
Боби сої	561,00	598,00	-	11578	8225	-	20,5	13,6	-	-561,00	-11578	-20,5
Насіння ріпаку й кользу	308,00	146,00	700,00	9462	1783	2862	30,5	12,0	4,0	+391,00	-6602	-26,5
Насіння соняшнику	330,00	585,00	496,0	7197	7749	8602	21,6	13,1	17,2	+165,00	+1404	-4,3
Картопля	74,00	-	-	18549	-	-	247,2	-	-	-74,00	-18549	-247,2

Аналізуючи валові збори продукції підприємства ми бачимо, що зростання відбулося лише по такій культурі як соняшник (+1404 ц). Урожайність пшениці у 2021 р склала 29,4 ц/га, що на 18,6 ц/га менше ніж в 2019 р. Гречка, кукурудза на зерно та соя у звітному періоді не вирощувались, однак і в попередні періоди простежується тенденція до зниження їх урожайності. Щодо насіння ріпаку, посівна площа під нього була збільшена у 2021 р, однак його урожайність склала 4,6 ц/га, що на 26,5 ц/га менше порівняно з 2019 р. така ж сама ситуація і по картоплі.

Кожне підприємство, враховуючі власні потреби, виходячи з виробленої стратегії та взятих на себе зобов'язань, розподіляє вироблену продукцію. Та в певних пропорціях спрямовує її на виробничі потреби для наступного циклу розширеного відтворення (насіння, кормів, відтворення стада, садивного матеріалу тощо), на громадське харчування та забезпечення продуктами дитячих садочків, на оплату праці матеріалами та на продаж. Продукція, що продана заготівельним організаціям, на біржах, переробним підприємствам, на сільських ринках, на експорт, безпосередньо працівникам та іншим громадянам, а також використана на обмін за бартерними угодами, називається товарною.

Грошові надходження від продажу такої товарної продукції називають грошовим доходом або грошовою виручкою. Що є важливим показником виробничої діяльності, на основі якого визначають прибуток по галузі та підприємству в цілому.

Інформація про склад т структуру товарної продукції досліджуваного підприємства представлено в таблиці 2.4.

Вартість товарної продукції у 2021 р ТОВ "Бальзак" склала 27809,3 тис грн, що на 15807,0 тис грн (-36,2%) що менше ніж в 2019 р. Зазначимо, що 2020-2021 рр ТОВ "Бальзак" не виробляло тому і не реалізовувало продукцію тваринництва.

Таблиця 2.4

Склад і структура товарної продукції ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Рік						Відхилення		
	2019		2020		2021		2021 р. до 2019 р		
	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %	+/- тис грн	%	п.с.
Зернові і зернобобові – усього, в т.ч.	17408,6	39,8	17408,6	45,5	19312,1	69,3	+1903,4	+10,8	+29,4
пшениця	16906,9	38,7	16906,9	41,4	18485,7	66,3	+1578,7	+9,2	+27,5
кукурудза на зерно	501,6	1,0	501,6	4,0	826,2	2,9	+324,8	+64,2	+1,8
Боби сої	5905,3	13,4	5905,3	23,9	3777,2	13,5	-2128,0	-35,0	+0,1
Насіння ріпаку й кользу	8410,3	19,1	8410,3	5,0	4719,8	16,9	-3690,7	-43,8	-2,1
Насіння соняшнику	4248,3	9,6	4248,3	18,3	-	-	-4248,6	-100,0	-9,8
Картопля	7427,9	16,9	7427,9	6,8	-	-	-7427,9	-100,0	-18
Разом по рослинництву	43400,8	99,2	43400,8	100,0	27809,3	100,0	-15591,4	-35,8	+0,6
ВРХ	278,5	0,6	-	-	-	-	-278,5	-100,0	-0,6
Разом по тваринництву	278,5	0,6	-	-	-	-	-278,5	-100,0	-0,6
Всього по господарству	43679,4	100,0	37984,3	100,0	27809,3	100,0	-15870,0	-36,2	x

Більшу частину товарної продукції досліджуваного господарства складають зернові та зернобобові культури. Питома вага яких у 2019 р складала 39,8%, у 2020 р – 45,5%, а у 2021 р – 69,3%. У складі зернових культур найбільшу питому вагу займають надходження від реалізації пшениці. Їх сума у 2021 році склала 18485,7 тис грн, що на 1578,7 тис грн більше порівняно з 2019 р (+9,2%).

Чистий дохід від реалізації кукурудзи на зерно у 2021 р склав 826,2 тис грн, що на 324,5 тис грн більше порівняно з 2019 р (+64,6%). Обсяги продажу сої скоротились у звітному році порівняно з попереднім на 2128,0 тис грн (-35,9%), ріпаку й кользи – на 3690,4 тис грн (-43,8%).

Важливим стратегічним завданням на етапі розвитку підприємства є досягнення належного рівня його економічної ефективності, основи його конкурентоспроможності на ринку. Ефективність аграрного сектора економіки, за визначенням провідних вчених – це результативність певного процесу, дії, яке вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили. Прибуток та рентабельність підприємства є показниками ефективності реалізації продукції сільськогосподарського виробництва (табл. 2.5). Згідно даних таблиці буде

висновок, вирощування та реалізація соняшнику та ріпаку у господарстві є збитковим, а інших видів продукції – прибутковим.

Найвищий рівень рентабельності на підприємстві був у 2021 р по кукурудзі (96,5%) та сої (68,8%). Також слід відмітити Я значне зростання рентабельності реалізації пшениці (+37 %), що є позитивним.

Для отримання повної, всебічної та об'єктивної оцінки стану підприємства допоможе проведення фінансового аналізу підприємства. Який спрямований на підтримання фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства і забезпечення ефективності господарювання в довгострокову перспективу. Проведемо аналіз динаміки та структури господарських засобів ТОВ "Бальзак" (табл. 2.6) та джерел їх утворення (табл. 2.7).

НУБІП України

Таблиця 2.5

Показники ефективності реалізації продукції рослинництва у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Чистий дохід, тис грн			Собівартість, тис грн			Прибуток, тис грн			Рентабельність, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Зернові й зернобобові усього, в т.ч.	17408,6	17408,6	19312,1	16348,5	12493,5	13417,1	1060,0	4915,0	5894,9	6,4	39,2	43,8
пшениця	16906,9	16906,9	18485,7	16085,6	11726,9	12995,9	821,2	5179,9	5489,7	5,0	44,1	42,1
кукурудза зерно	501,6	501,6	826,2	262,8	766,5	420,2	238,7	-264,8	405,9	90,7	-34,5	96,5
Боби сої	5905,3	5905,3	3777,2	4109,2	3261,8	2236,9	1796,0	2643,4	1540,2	43,6	80,9	68,8
Насіння ріпаку й кользу	8410,3	8410,3	4719,8	8813,1	1277,1	10913,5	402,7	7133,1	-6193,6	-4,5	558,4	-56,7
Насіння соняшнику	4248,3	4248,3	-	5125,3	4798,8	-	-876,9	-550,4	-	-17,0	-11,4	-
Картопля	7427,9	7427,9	-	2797,6	1713,3	-	4630,2	5714,5	-	165,4	333,4	-
Разом	43400,8	43400,8	27809,3	37194,1	23494,9	27784,3	6206,6	19905,8	24,9	16,6	84,6	0,1

НУБІП України

Таблиця 2.6

Показники динаміки та структури господарських засобів ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Засоби	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021				
	Тис грн	%	Тис грн	%	Тис грн	%	+/-	%	П.с
Необоротні активи:									
Нематеріальні активи	41,1	0,1	41,3	0,1	41,3	0,1	+0,1	+0,4	-
первісна вартість	41,3	-	41,3	-	41,3	-	-	-	-
накопичена амортизація	0,1	-	-	-	-	-	-0,2	-100,0	-
Основні засоби	12885,4	36,3	5548,9	15,4	547,2	1,4	-12338,1	-95,7	-34,8
первісна вартість	19585,5	-	12427,9	-	1205,4	-	-18380,0	-93,7	-
знос	6700,0	-	6878,9	-	658,1	-	-6041,8	-90,1	-
Інші необоротні активи	165,1	0,4	191,1	0,4	28,1	0,1	-136,9	-82,8	-0,3
Усього необоротних активів	13091,8	36,9	5781,5	16,0	616,8	1,6	-12474,9	-95,2	-35,2
Оборотні активи									
Запаси	13568,3	38,3	21348,7	59,3	23864,1	67,2	+10295,7	+75,8	+28,8
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1765,5	4,9	889,3	2,4	815,0	2,3	-950,4	-53,7	-2,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	269,0	0,7	12,3	0,1	2001,0	5,5	+1731,9	в 6,3 раза	+4,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	2747,7	7,7	2201,5	6,0	7443,6	20,9	+4695,8	в 1,6 раза	+13,1
Гроші та їх еквіваленти	3499,0	9,8	5312,5	14,7	112,0	0,2	-3386,9	-96,7	-9,5
Інші оборотні активи	399,5	1,0	361,7	0,9	608,8	1,6	+209,2	52,3	+0,5
Усього оборотних активів	22249,5	62,9	30126,5	83,8	34845,0	98,2	+12595,4	56,5	+35,2
Баланс	35341,4	100,0	35908,1	100,0	35461,9	100,0	+120,4	+0,2	x

Таблиця 2.7

Показники динаміки та структури джерел утворення господарських засобів
ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Джерела утворення госп. засобів	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021		+/-	%	П.с.
	Тисяч гривень	%	Тисяч гривень	%	Тисяч гривень	%			
Власний капітал:									
Зареєстрований капітал [пайовий]	3694,6	10,2	3694,6	9,8	3788,1	10,6	+93,4	+2,4	+0,3
Додатковий капітал	85,7	0,1	75,1	0,1	67,1	0,1	-18,5	-21,6	-
Нерозподілений прибуток [непокритий збиток]	[2368,8]	[6,5]	[3322,0]	[8,8]	15233,7	42,8	+17602,6	+743,0	+49,4
Усього власного капіталу	1393,5	3,8	447,7	1,1	19089,1	53,7	+17695,5	в 126 раз	+49,8
Довгострокові зобов'язання	10166,7	28,7	25180,4	70,1	1987,3	5,5	-8179,3	-80,4	-23,1
Поточні зобов'язання:									
Поточна кредиторська заборгованість за:									
товари, роботи, послуги	14128,2	39,9	5115,3	14,1	8171,4	23,0	-5956,7	-42,1	-16,8
розрахунками з бюджетом	41,2	0,1	220,1	0,5	117,7	0,2	+76,4	в 1,7 раза	+0,1
розрахунками зі страхування	25,7	0,1	11,4	0,1			-25,7	-100,0	-0,1
розрахунками з оплати праці	93,6	0,2	64,4	0,1	11,0	0,1	-82,5	-88,1	-0,1
Інші поточні зобов'язання	9491,9	26,7	4868,2	13,4	6084,9	17,1	-3406,9	-35,8	-9,5
Усього поточних зобов'язань	23781,0	67,2	10279,8	28,5	14385,3	40,5	-9395,6	-39,4	-26,6
Баланс	35341,4	100,0	35908,1	100,0	35461,9	100,0	+120,4	+0,2	x

На кінець 2021 р у ТОВ "Бальзак" вартість майна збільшилась порівняно з 2019 р на 120,4 тис грн (+0,2%), а порівняно з 2020 р – зменшилась на 446,1 тис грн (-1,1%). Найбільшу питому вагу у складі господарських засобів підприємства займають оборотні активи 962,9% у 2019 р, 83,8% у 2020 р та 98,2% у 2021 р).

За досліджуваний період бачимо значне зменшення вартості необоротних активів (-12474,9 тис грн або 95,2%). Найсуттєвіше скорочення у складі необоротних активів відбулось в основних засобів (-12338,1 тис грн або 95,7%). Причиною послужило продаж господарством засобів праці та у звітному році використовує в основному орендовані основні засоби.

У 2021 р вартість оборотних активів компанії збільшилась порівняно з 2019 р на 12595,4 тис грн (+56,5%). Переважну частину даного виду господарських засобів складають запаси (38,3% у 2019 р, 59,3% у 2020 р та 67,2% у 2021 р). Відбулось збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (+1731,9 тис грн або в 6,3 рази), а також іншої поточної дебіторської заборгованості (+4695,8 тис грн або в 1,6 рази) що є негативним явищем. У господарстві на кінець 2021 р на 3386,9 тис грн (-97,7%) зменшились грошові кошти, що може мати негативний вплив на рівень

ліквідності та платоспроможності даного господарюючого суб'єкта.

У 2021 році в складі джерел утворення господарських засобів підприємства, на відміну від попередніх періодів, більшу частину (53,8%) займає власний капітал. Це стало завдяки збільшення у звітному році нерозподіленого прибутку на 17695,4 тис грн. Що можна охарактеризувати як позитивне явище, що вказує про те що діяльність підприємства фінансується за власні кошти. Варго відмітити, як позитив значне зменшення суми довгострокових зобов'язань (-8179,3 тис грн або 80,4%). Сума поточних зобов'язань господарства на кінець року зменшилась на 9395,6 тис грн (-39,4%). Усі складові поточних зобов'язань зменшились крім іншої поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (+76,4 тис грн або в 1,7 раза). Скорочення заборгованості за страхуванням (-25,7 тис грн), а також

за розрахунками за виплатами працівникам (-82,5 тис грн або 88,1%) дає змогу сказати що відбулось покращення розрахункової дисципліни у ТОВ "Бальзак".

Проаналізуємо рівень платоспроможності досліджуваного підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники платоспроможності ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Показники	Рік			Нормативне значення	Відхилення, [+,-]	
	2019	2020	2021		2021 р. від 2019 р.	2021 р. від нормативного значення
Коефіцієнт поточної платоспроможності	0,8	2,8	2,3	>1,4	+1,4	+0,8
Коефіцієнт швидкої платоспроможності	0,1	0,7	0,6	>0,6	+0,4	-
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,1	0,4	0,1	>0,2	-	-0,1

Платоспроможність компанії характеризується не тільки можливостями негайного погашення зобов'язання на момент проведення оцінки за рахунок грошових коштів, а також як здатність забезпечувати утворення грошових потоків, які за обсягом та термінами відповідають платіжним потребам господарства.

Досліджуване підприємство ТОВ "Бальзак" володіє достатньою кількістю активів для розрахунку по своїм зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним. Зазначимо, що у 2021 р порівняно з 2020 р значно знизився рівень абсолютної платоспроможності (у зв'язку зі значним сороченням залишків грошових коштів підприємства на поточному рахунку в банку).

Показники фінансової стійкості ТОВ "Бальзак" наведено в таблиці 2.9.

Показники фінансової стійкості ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+, -	%
оборотні власні кошти	-1531,4	19846,6	20459,6	+21991,1	в 14,2 раза
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,03	0,01	0,53	+0,4	в 1,24 раза
Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації залученого капіталу)	0,95	0,98	0,45	-0,4	-52,0
Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення залучених і власних коштів)	254,0	79,0	0,7	-253,2	-99,6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,0	44,2	1,0	+2,1	в 1,9 раза

У 2019-2020 рр ТОВ "Бальзак" було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування. Починаючи з 2021 р ситуація покращилась. Завдяки отриманню значних прибутків ТОВ "Бальзак" вдалося знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,6% та підвищити рівень автономності (+0,4), а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 1,9 рази.

Проведемо аналіз ефективності діяльності ТОВ "Бальзак" за допомогою показників що наведені в таблиці 2.10.

Показники ефективності діяльності ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+, -	%
Чистий дохід від реалізації, тис грн	45764,5	41717,6	31147,6	-14616,8	-31,8
Собівартість реалізованої продукції, тис грн	41795,0	53070,7	37723,6	-4071,3	-9,6
Валовий прибуток, тис грн	3969,4	11353,0	-6575,9	-10545,4	в 2,5 раза
Чистий прибуток, тис грн	1616,7	935,1	-1529,4	-3146,2	в 1,8 раза
Рентабельність активів, %	4,4	-2,5	-4,2	-8,7	в 1,8 раза
Рентабельність власного капіталу, %	175,9	-208,7	-8,0	-124,0	в 1 раз
Рентабельність продукції, %	3,8	-3,0	-5,3	-9,2	в 2,3 раза
Рентабельність продажу, %	3,4	-2,1	-4,8	-8,3	в 2,3 раза

Згідно даних наведених у таблиці, бачимо що ТОВ "Бальзак" у 2021 р значно скоротило обсяги виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. Сума чистого доходу від реалізації у 2021 р склала 31147,6 тис грн,

що на 14616,8 тис грн (31,8%) менше ніж в 2019 році. Однак, собівартість реалізованої продукції за цей самий період зменшилась на 4070 тис грн або на 9,6%. Отже, темп зниження доходів значно перевищує темп зниження витрат, що і призвело до зменшення отриманого валового прибутку (-10545,4 тис грн) та зростання суми отриманих збитків на 3146,2 тисяч гривень.

Про неефективність здійснюваної ТОВ "Бальзак" підприємницької діяльності свідчать усі розраховані нами показники рентабельності, що мають у 2021 р від'ємне значення.

2.2. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів охоплює оцінку та аналіз зовнішніх та внутрішніх джерел, з яких підприємство отримує фінансові ресурси для своєї діяльності. Цей аналіз допомагає визначити ефективність та стабільність джерел фінансування, а також розробити стратегії для забезпечення оптимального балансу між різними джерелами фінансування. Основні кроки аналізу джерел формування фінансових ресурсів включають: Перш за все, підприємство проводить аналіз зовнішніх джерел, таких як банківські кредити, залучення інвестицій, емісія акцій тощо. Важливо визначити доступність, вартість та умови отримання цих джерел фінансування. Також слід проаналізувати потенційні ризики, пов'язані зі зовнішнім фінансуванням. Підприємство оцінює внутрішні джерела фінансування, включаючи прибуток з власної діяльності, акумульовані прибутки, резерви та інші джерела внутрішнього фінансування. Аналізується розмір цих джерел, їх стабільність та можливість використання для покриття потреб підприємства. Також може бути проведений аналіз ефективності використання внутрішніх ресурсів. Наступним кроком є аналіз розподілу джерел фінансування в структурі підприємства. Оцінюється співвідношення між зовнішніми й внутрішніми джерелами фінансування, відсоток боргових та

власних коштів, а також ефективність використання різних джерел. Може бути проведений аналіз залежності від окремих джерел фінансування та їхнього впливу на фінансову стабільність підприємства. Підприємство аналізує ризики та можливості, пов'язані зі зовнішніми та внутрішніми джерелами фінансування. Це оцінка фінансової стійкості в разі змін ринкових умов, ступеня ризику джерел фінансування та можливостей залучення додаткових ресурсів у майбутньому.

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів допомагає підприємствам зрозуміти їхні можливості та обмеження щодо фінансування.

Не дає змогу розробити стратегії залучення та використання фінансових ресурсів, що сприятимуть стабільному функціонуванню та розвитку підприємства.

Фінансові ресурси підприємства формуються із власних та залучених джерел. Власними ресурсами ТОВ "Бальзак" є: прибуток амортизаційні відрахування та статутний капітал (рис. 2.2).

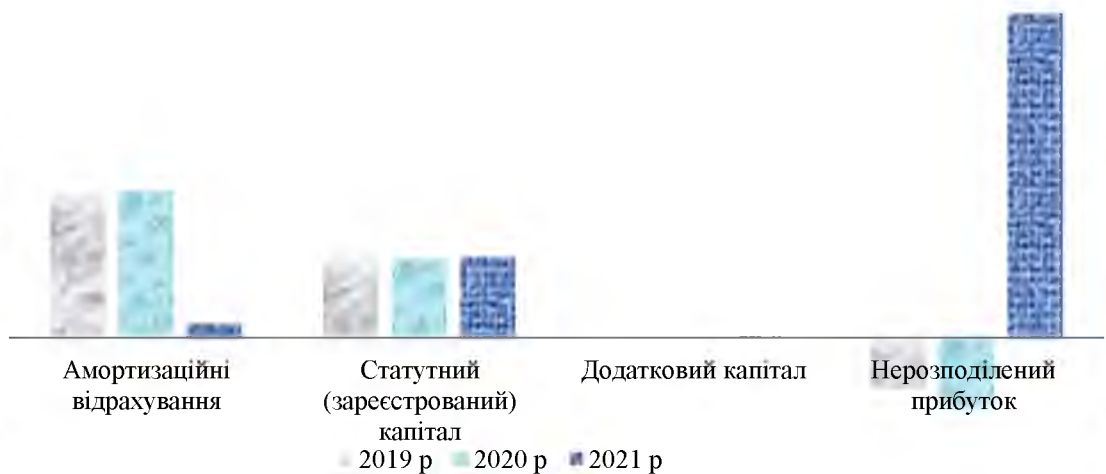


Рис. 2.2. Динаміка надходження власних фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Згідно даних наведених на рисунку 2.2, бачимо такі тенденції у формуванні власних джерел залучення власних фінансових ресурсів на підприємстві:

– у 2020 р збільшились амортизаційні відрахування, однак у 2021 р їх сума була значно меншою порівняно з попереднім роком;

– статутний капітал у 2021-2020 рр був не змінним, тобто мав однакове значення, однак у 2021 році дещо збільшився;

– ТОВ "Бальзак" мало непокриті збитки на кінець року 2020 р, проте в 2021 р розмір нерозподіленого прибутку на кінець року значно зріс.

Така динаміка зростання може свідчити, що підприємство успішно функціонує, забезпечуючи зростання активів та обсягів своєї діяльності.

Зростання власних фінансових ресурсів призводить до економічного зростання самої компанії. У процесі господарської діяльності власні фінансові ресурси можуть бути поповнені за допомогою залучених коштів (рисунок 2.3).



Рис. 2.3. ТОВ "Бальзак" динаміка залучених фінансових ресурсів

Відповідно до наведених даних спостерігаємо, що сума залучених поточних та довгострокових джерел утворення фінансових ресурсів протягом досліджуваних періодів має тенденцію до зменшення, що являється позитивним явищем та вказує на зменшення рівня залежності фінансування господарської діяльності від зовнішніх джерел.

Також необхідно провести аналіз складу та структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства (рис. 2.4, табл. 2.12).

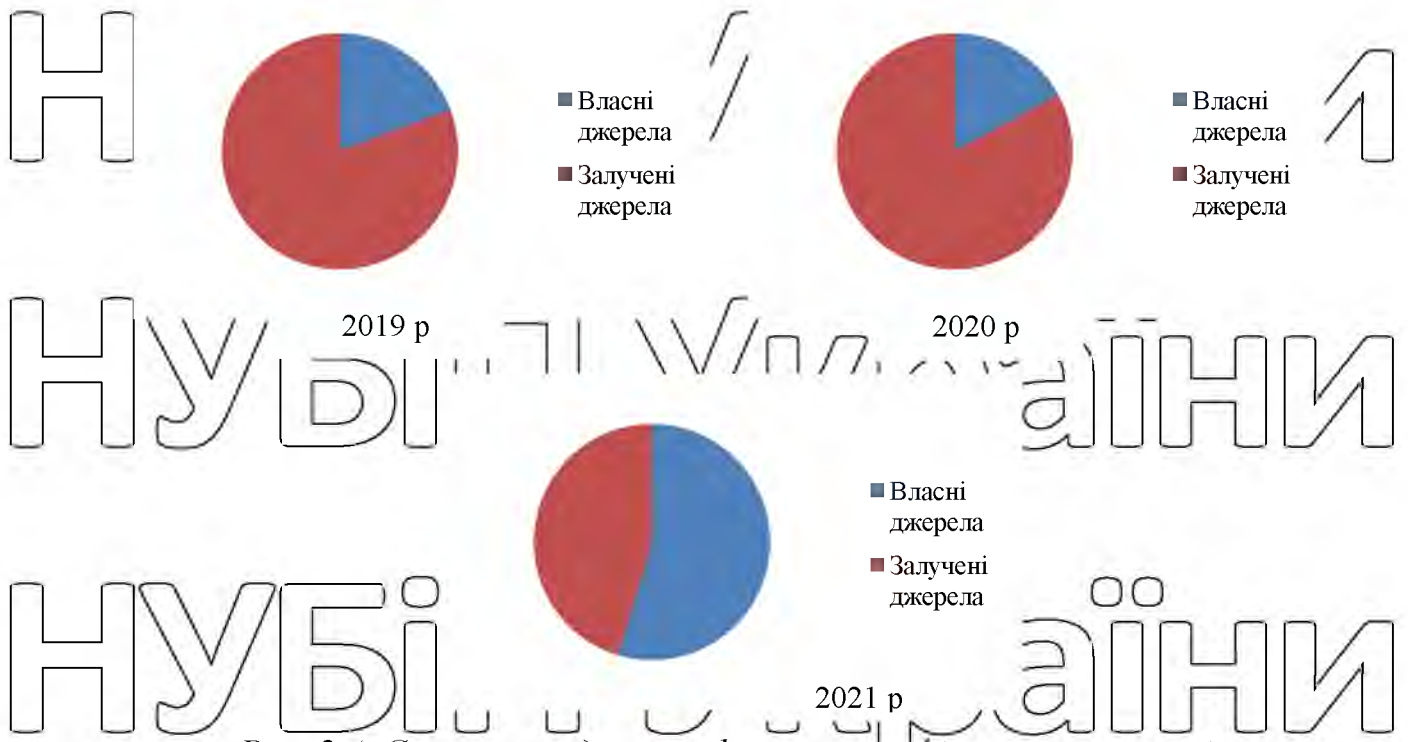


Рис. 2.4. Структура джерел формування фінансових ресурсів

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 2.12

Структура джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Показник	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021		+, -	%	П.с
Власні джерела - усього, в т.ч.:	8093,6	19,2	7326,7	17,0	19747,3	54,6	+11653,6	в 1,3 раза	+35,3
Амортизаційні відрахування	6700,0	15,9	6878,9	15,9	658,1	1,7	-6041,8	-90,1	-14,1
Статутний [зареєстрований] капітал	3694,6	8,7	3694,6	8,5	3788,1	10,4	+93,4	+2,4	+1,6
Додатковий капітал	85,7	0,1	75,1	0,1	67,1	0,1	-18,5	-21,6	-
Нерозподілені прибутки [непокриті збитки]	[2386,8]	[5,6]	[3322,0]	[7,6]	15233,7	42,1	+17620,6	в 7,3 раза	+47,8
Залучені джерела - усього, в т.ч.:	33947,8	80,6	35460,3	82,8	16372,7	45,2	-17575,0	-51,7	-35,3
Довгострокові зобов'язання	10166,7	24,1	25180,4	58,8	1087,3	5,4	-8179,3	-80,4	-18,6
Поточні зобов'язання, з них:	23781,0	56,4	10279,8	23,9	14385,3	39,7	-9395,6	-39,4	-16,6
товари, роботи, послуги	14128,2	33,5	5115,3	11,8	8171,4	22,5	-5956,7	-42,1	-10,9
розрахунками з бюджетом	41,2	0,1	220,1	0,4	117,7	0,2	+76,4	в 1,7 раза	+0,1
розрахунками зі страхування	25,7	0,1	11,4	0,1	-	-	-25,7	-100,0	-0,1
розрахунками з оплати праці	93,6	0,2	64,4	0,1	110	0,1	-82,5	-88,1	-0,1
Інші поточні зобов'язання	9491,9	22,4	4868,2	11,3	6084,9	16,7	-3406,9	-35,8	-5,6
Разом	42041,5	100,0	42787,2	100,0	36120,2	100,0	-5921,4	-14,0	x

НУБІП України

У 2021 р загальна вартість джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" склала 36120,1 тис грн, що на 5921,3 тис грн менше порівняно з 2019 р (-14,0%). За досліджуваний період переважну їх частину склали залучені джерела (відповідно 80,5 % та 82,7%). У 2021 р ситуація кардинально змінилася і більшу частину джерел утворення фінансових ресурсів досліджуваного підприємства займають власні джерела (54,65%).

У 2021 році порівняно з 2019 р. значно зменшилась сума амортизаційних відрахувань (6041,8 тис грн) та додаткового капіталу (-18,5 тис грн). Що пов'язано зі списанням з балансу значної частини основних засобів внаслідок їх продажу. В той же час, статутний капітал та нерозподілений прибуток на кінець року зросли на 93,4 тис грн (+2,4%) та відповідно 1762,6 тис грн (в 7,3 рази).

У складі залучених джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" переважну частину складають поточні зобов'язання. У 2021 р їх розмір склав 14385,3 тис грн, що на 9395,6 тис грн менше порівняно з 2019 р (-39,4%). З наведених вище даних бачимо, що всі складові поточних зобов'язань підприємства зменшились, крім зобов'язань перед бюджетом по податках і обов'язкових платежах.

В "Бальзак" сума довгострокових зобов'язань у 2021 р склала 1987,3 тис грн, що на 8179,3 тис грн (-80,4%) менше ніж з 2019 р.

Зростання питомої ваги власних джерел формування фінансових ресурсів і зменшення питомої ваги залучених джерел слід характеризувати як позитивне, оскільки це сприяє зниженню рівня залежності ТОВ "Бальзак" від зовнішніх джерел фінансування підприємницької діяльності та, відповідно, підвищення рівня його фінансової автономності.

2.3. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ

"Бальзак"

Забезпеченість суб'єктів господарювання оптимальною кількістю необхідних фінансових ресурсів є основою ефективного ведення ним господарської діяльності та економічної стабільності України загалом.

За цих умов однією з головних цілей щодо створення сприятливих фінансово-майнових засад безперервності відтворювального процесу виробничих організацій, а отже, національної економіки є вирішення питань удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств, що базується на чіткій методології аналізу їх використання.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки в сільськогосподарських підприємствах України спостерігається невідповідність обсягу й складу фінансових ресурсів обсягу й складу виробництва і збуту сільськогосподарської продукції, значно знизилась рентабельність їх використання. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства залежить від його здатності отримувати необхідний прибуток через сформовані за рахунок нього активи. Керівництво підприємства має значну свободу в регулюванні величини фінансових результатів.

Так, з огляду на прийняту фінансову стратегію підприємство має можливість збільшувати або зменшувати величину чистого прибутку за рахунок вибору того чи іншого способу оцінювання майна, порядку його списання чи реалізації, встановлення строку використання. Все це вимагає уточнення методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємств.

Під час розгляду питання управління активами як специфічної функції фінансового менеджменту слід зауважити, що більшість учених [1; 2; 5; 9; 10] вивченню цього питання не приділяють безпосередньої уваги, тобто зосереджуються переважно на фінансовому аналізі та управлінні грошовими потоками. Інші автори [7; 12] приділяють увагу в управлінні активами тільки

управлінню оборотними активами як складовій вищевказаній функції, залишаючи поза увагою необоротні, хоча співвідношення необоротних та оборотних активів є основним цільовим показником фінансової стратегії підприємства. На короткострокову і довгострокову платоспроможність підприємства впливає його здатність отримувати прибуток. У зв'язку з цим

більш доцільним був би розгляд такого аспекту діяльності підприємства, як рентабельність всього використовуваного капіталу та власного капіталу, які є якісними показниками ефективності роботи підприємства. Відносні показники

менше залежать від інфляції, ніж абсолютні, і в сучасних умовах вони використовуються ширше. Їх розраховують відношенням прибутку до вкладеного капіталу (власного, інвестованого, залученого тощо).

Економічний зміст вказаних показників (їх прийнято називати рентабельністю) полягає в тому, що вони характеризують прибуток, який отримують з кожної гривні засобів (власних або позикових), вкладених у підприємство. Проте фактично вони вказують на кількість оборотів під час віддачі капіталу за період, тобто є показниками окупності.

Аналіз досліджень, проведених за останнє десятиліття щодо ефективного використання фінансових ресурсів, показує значний внесок і ключові показники для оцінки ефективності розподілу та використання ресурсів у різних суб'єктах, зокрема на підприємствах.

Дослідження підкреслюють важливість моніторингу формування та використання фінансових ресурсів, наприклад аналізу динаміки та структури коштів та фінансових результатів. Крім того, існують стратегії та політика для сприяння ефективному використанню фінансових ресурсів як на національному, так і на регіональному рівнях. Ці ініціативи спрямовані на досягнення оптимальних результатів, включаючи економію коштів, продуктивність і досягнення заздалегідь визначених цілей. Загалом

дослідження підкреслює важливість ефективного управління та використання фінансових ресурсів для підвищення загальної ефективності та успіху організацій.

Ефективне використання фінансових ресурсів аграрного підприємства є передумовою отримання високих кінцевих результатів господарської діяльності компанії в цілому. Головним критерієм ефективності використання фінансових ресурсів будь якого бізнесу можна вважати максимальне зростання одержаного ним доходу від залучених у власну діяльність наявних ресурсів визначеного призначення за умов дотримання їх оптимального співвідношення в частині залучених та власних джерел, та найбільш повного їх використання у господарській діяльності.

Показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ

"Бальзак" наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ
"Бальзак" за 2019 – 2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р	
	2019	2020	2021	+/-	%
	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової незалежності [автономії]	0,03	0,01	0,53	0,4	в 1,24 раз
Коефіцієнт фінансової залежності [концентрації залученого капіталу]	0,95	0,98	0,45	-0,4	-52,0
Коефіцієнт фінансового ризику [співвідношення залучених і власних коштів]	254,0	79,0	0,7	-253,2	-99,6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,0	44,2	1,0	+2,1	в 1,9 раз
Коефіцієнт покриття	0,8	2,8	2,3	+1,4	в 1,5 раз
Капіталообідача, грн	3,54	7,51	56,80	+53,34	в 15,1 раз
Капіталомісткість, грн	0,27	0,12	0,01	-0,25	-92,8
Капіталоозброєність, тис грн /чол	460,1	308,2	54,6	-405,4	-88,0
Оборотність власних і прорівняних до них фінансових ресурсів	2,0	1,3	0,8	-1,1	-57,0
Тривалість 1 обороту, днів	173	260	404	+230	в 1,2 раз
Рентабельність продажу, %	3,4	-2,1	-4,8	-8,3	в 2,3 раз
Рентабельність необоротних активів, %	0,1	-16,1	-22,8	-22	в 229,0 раз
Рентабельність оборотних активів, %	12,2	-3,0	-4,3	-16,6	в 1,3 раз
Рентабельність власного капіталу, %	115,9	-208,7	-8,0	-124,0	в 1 раз
Рентабельність залученого капіталу, %	4,7	-2,5	-9,2	-14,0	в 2,8 раз

У 2019-2020 рр ТОВ "Бальзак" було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування. Починаючи з 2021 р ситуація покращилась. Завдяки

отриманню значних прибутків ТОВ "Бальзак" вдалося знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,6% та підвищити рівень автономності (+0,4), а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 1,9 рази.

ТОВ "Бальзак" має в запасі достатньо активів для того, щоб розрахуватися по своїм зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним.

Значне збільшення рівня капіталовіддачі та відповідно зниження рівня капіталомісткості свідчить про ефективність використання наявних ресурсів, вкладених в капітал (засоби праці). Негативним можемо вважати скорочення

оборотності власних і порівнянних до них фінансових ресурсів на 1,5 п та значне збільшення тривалості одного їх обороту на 230 днів.

Усі розраховані показники рентабельності, що були нами розраховані, мають у 2021 р від'ємне значення, це свідчить про недостатньо ефективне використання на досліджуваному підприємстві ТОВ "Бальзак" належних йому фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОВ "БАЛЬЗАК"

3.1. Критерії оптимізації структури фінансових ресурсів ТОВ

"Бальзак"

Визначення оптимальної структури фінансових ресурсів є основним та доволі складним завданням, що постає перед фінансовою службою у процесі управління діяльністю господарюючого суб'єкта.

Оптимізація структури фінансових ресурсів відноситься до процесу вибору найефективнішого способу покриття потреб підприємства в фінансових ресурсах. Критерії оптимізації структури фінансових ресурсів можуть включати такі показники: Рентабельність: Мається на увазі забезпечення достатньої рентабельності використання фінансових ресурсів.

Це означає, що підприємство може оптимізувати структуру фінансування, шукаючи дешеві джерела капіталу або збільшуючи дохідність активів за допомогою інвестицій. Ліквідність: Забезпечення належного рівня ліквідності, тобто здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно і

повно. При оптимізації структури фінансування необхідно враховувати співвідношення між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями.

Ризики: Врахування ризиків, пов'язаних зі структурою фінансування.

Підприємство повинно знайти оптимальний баланс між високоризиковими і низькоризиковими джерелами фінансування, а також зменшити ризики

недостатньої готівки або перевитрати. Вартість капіталу: Мінімізація вартості

капіталу підприємства. Вибір правильної структури фінансування може знизити загальну вартість отримання фінансування, наприклад, шляхом використання недорогих джерел інвестицій. Ці критерії можуть варіюватися

залежно від конкретного підприємства, його галузі та стратегії. Важливо

пам'ятати, що оптимізація структури фінансових ресурсів є постійним процесом, який може зазнавати змін з часом.

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, що спрямовані на формування капіталу суб'єкта господарювання, зумовлена низкою причин:

– співвідношення між "власним капіталом – залученими ресурсами"

впливає на доходність підприємств по-різному, тому перед компанією стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них відсотки, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

– структура ресурсів впливає на формування політики компанії щодо розширеного відтворення виробничих фондів;

– в умовах перетворень економіки та посилення конкуренції важливого значення набувають показники фінансової стійкості та платоспроможності, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості;

– головними показниками формування структури капіталу є частка залучених і власних коштів у фінансових ресурсах.

Основним завданням для оптимізації структури фінансових ресурсів є максимізація прибутку рівня рентабельності (прибутковості діяльності), зростання ринкової вартості, мінімізація фінансових ризиків, скорочення залученого капіталу, а також забезпечення стійкого зростання компанії в цілому.

Розглянемо основні методи оптимізації джерел фінансування, що використовуються в сучасних умовах господарювання:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності, де передбачається використання механізму фінансового левериджу, що дасть змогу визначити оптимальну структуру капіталу, що забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності.

2. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості.

Процес оптимізації що базується на визначенні попередньої оцінки вартості позикового і власного капіталу, за різними умовами його залучення, на основі багатоваріантності розрахунків середньозваженої вартості капіталу. Виходячи

з того, що ціна позикових коштів є дещо нижчою, ніж власних, існує оптимальна структура капіталу, що мінімізує їхню середньозважену ціну, а відповідно максимізує ціну підприємства.

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод оптимізації структури капіталу пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

4. Формування показника цільової структури капіталу. Граничні рівні максимально рентабельної та мінімально ризикової структури капіталу дозволяють визначити поле вибору конкретних його значень на плановий період. В процесі такого вибору враховуються всі раніше розглянуті фактори, які характеризують особливості діяльності компанії.

Процес оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства здійснюють за таким алгоритмом: – оцінка структури капіталу та виявлення головних чинників, які впливають на неї; оптимізація співвідношення залучених та власних джерел утворення фінансових ресурсів за критерієм мінімізації вартості капіталу та рівня фінансових ризиків, максимізації рівня рентабельності; – формування показника цільової структури фінансових ресурсів.

Вважаємо, що оптимальною слід вважати структуру джерел утворення господарських засобів компанії, за якої значення фінансового ризику знаходяться в допустимих межах, середньозважена вартість фінансових ресурсів є мінімальною, показники економічної рентабельності й прибутковості реалізації досягають планових значень, платоспроможність, ліквідність та коефіцієнт самофінансування підприємства відповідають їх нормативним значенням.

Вважаємо, що оптимізація структури фінансових ресурсів аграрних підприємств, в тому числі нашого досліджуваного суб'єкта господарювання, може бути забезпечена на основі критеріїв.

– максимальна дохідність власного капіталу на основі виділення конкурентних переваг товаровиробників;
 – забезпечення ефективної та своєчасної державної підтримки відтворювального процесу капіталу;

– залучення інвестиційних ресурсів;
 – зростання капіталізації за рахунок розробки та впровадження довгострокової стратегії розвитку.

Ефективне формування співвідношення часток позикових та власних коштів може не тільки, збільшити прибутковість, а й нейтралізувати негативний вплив тих чи інших фінансових чинників діяльності, забезпечити надійну фінансову стійкість, звести до мінімуму фінансові витрати та підвищити імідж фірми загалом на ринку.

В теорії фінансового менеджменту виділяють чотири моделі стратегій фінансування різних груп активів: компромісна; ідеальна; консервативна; агресивна. Розглянемо кожен з них в таблиці 3.1.

Ідеальна модель побудована на основі понять "поточні активи" та "поточні зобов'язання". Сам термін "ідеальний" - не в прямому значенні ідеал, а саме рівність поточних активів за короткостроковими зобов'язаннями.

Сутність даної стратегії можна охарактеризувати, як довгострокові пасиви що встановлюються на рівні необоротних активів, і виглядає так:

$$ДП = НА, \quad [3.1]$$

де НА - необоротні активи; ДП - довгострокові пасиви;

До довгострокових пасивів належать: власні (статутний, додатковий, резервний капітал та нерозподілений прибуток) та запозичені кошти (довгострокові кредити, інші довгострокові позички).

До необоротних активів належать: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, незавершене будівництво, відстрочені податкові активи, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи.

Таблиця 3.1

Моделі стратегій формування структури фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів

Модель фінансування	Зміст моделі	Ризик з позицій ліквідності
Ідеальна	Необоротні активи фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, поточні активи - за рахунок короткострокових зобов'язань	Найбільший ризик, особливо якщо є вірогідність того, що необхідно одночасно погасити всі зобов'язання перед кредиторами
Агресивна	Необоротні активи та постійна частина оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, варіаційна частина оборотних активів - за рахунок короткострокових зобов'язань	Існує ризик, оскільки в реальному житті обмежитися лише мінімумом поточних активів неможливо
Консервативна	Необоротні активи, постійна та варіаційна частини оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів	Відсутній ризик втрати ліквідності, так як немає короткострокової кредиторської заборгованості
Компромісна	Необоротні активи, постійна частина та 50% варіаційної частини оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, інші 50% варіаційної частини оборотних активів - за рахунок короткострокових зобов'язань	Найменший ризик, проте, можливе існування надмірних поточних активів і за рахунок цього зниження прибутку

НУБІП України

НУБІП України

В реальності дана модель практично не зустрічається через найбільш ризикованість, оскільки при несприятливих умовах підприємство може опинитися перед необхідністю продажу частини основних засобів для покриття поточної кредиторської заборгованості.

Агресивна модель фінансування полягає в тому, що довгострокові пасиви є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини поточних активів, тобто їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності. В цьому разі варіаційна частина поточних активів в повному обсязі покривається короткостроковою кредиторською заборгованістю.

З позиції ліквідності ця стратегія також є ризикованою, оскільки в практичній діяльності обмежуватися лише мінімумом на поточних активів не можливо. Агресивна модель фінансування поточних активів має такий вигляд:

$$ДП = НА + ПЧ, \quad [3.2]$$

де ДП - довгострокові пасиви; ПЧ - постійна частина оборотних активів;
НА - необоротні активи.

Консервативна модель це коли варіаційна частина поточних активів покривається довгостроковими пасивами. Як правило, дана модель застосовується на початкових стадіях життєвого циклу підприємства за умови достатньої величини капіталу власників та доступності довгострокових кредитів інвестиційного фінансування.

В даному випадку короткостроковій кредиторській заборгованості немає, відсутній ризик втрати ліквідності, тобто модель має штучний вигляд. В реальності в господарській діяльності такого не буває, щоб була відсутня кредиторська заборгованість.

Модель виглядає так:

$$ДП = НА + ПЧ + ВЧ, \quad [3.3]$$

де ДП - довгострокові пасиви; ПЧ - постійна частина оборотних активів;
НА - необоротні активи, ВЧ - варіаційна частина оборотних активів.

Компромісна модель найбільш реальна. Її сутність полягає в тому, що необоротні активи, постійна частина поточних активів та половина варіаційної частини поточних активів покривається довгостроковими пасивами. Власний оборотний капітал визначається у вигляді різниці між довгостроковими пасивами та необоротними активами, тобто:

$$ВОК = ДП - НА, \quad [3.4]$$

де ВОК - власний оборотний капітал, НА - необоротні активи; ДП - довгострокові пасиви.

При даній моделі в окремі періоди виробничої діяльності підприємство може мати надмірні поточні активи, що негативно впливає на розмір прибутку. Водночас це дає можливість підтримувати ліквідність балансу підприємства на відповідному рівні.

Компромісна модель фінансування виглядає таким чином:

$$ДП = НА - ПЧ + 0,5 ВЧ, \quad [3.5]$$

де ДП - довгострокові пасиви, НА - необоротні активи, ВЧ - варіаційна частина оборотних активів; ПЧ - постійна частина оборотних активів.

На рисунку 3.1. представлено етапи розробки стратегії формування оптимальної структури фінансових ресурсів.

Так, можемо зробити висновок, що з точки зору оптимізації прибутковості і ризику найбільш оптимальною є стратегія компромісного фінансування. Яка оптимально посідає рівень прибутковості і середній рівень ризику, забезпечує достатньо високий рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

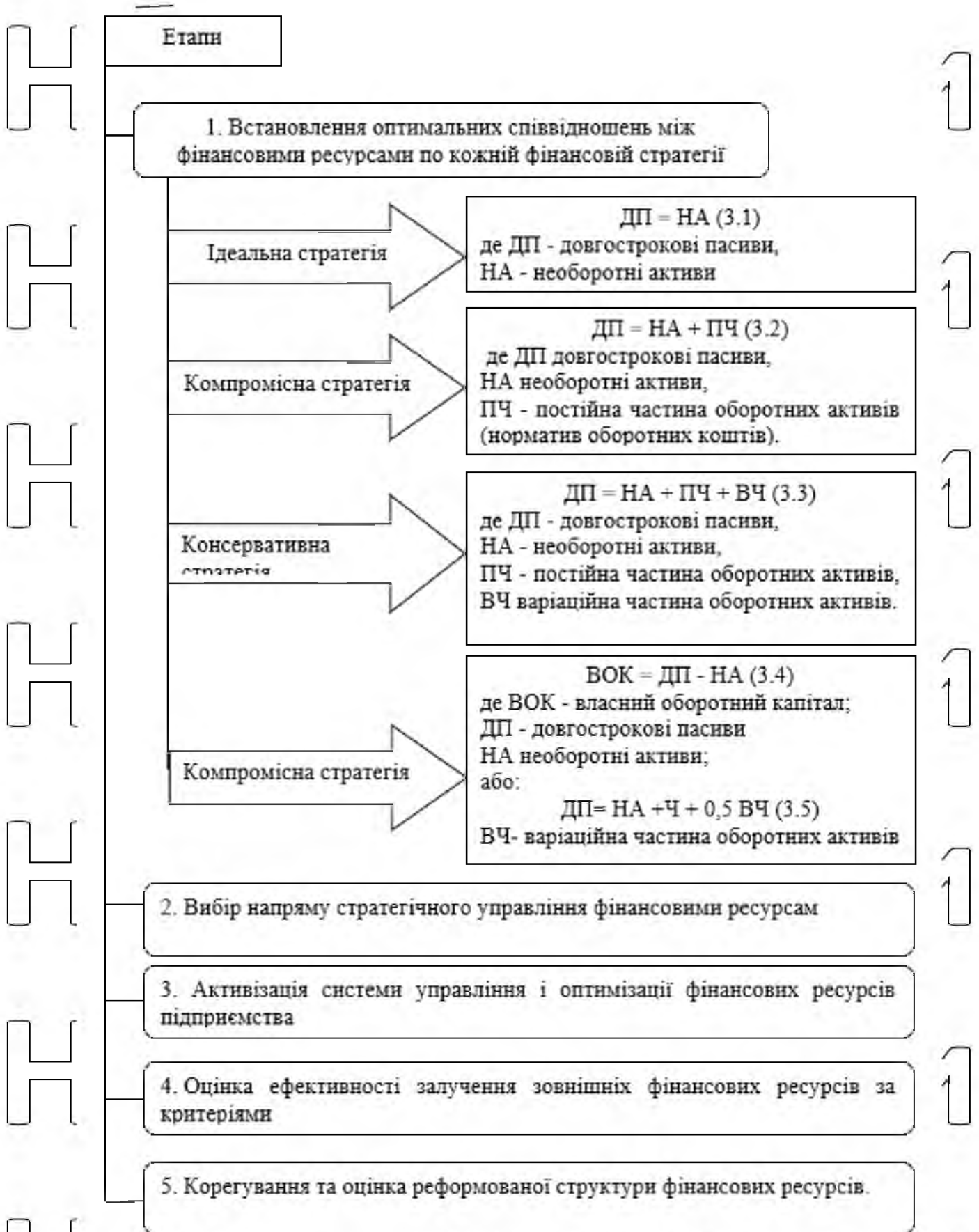


Рис. 3.1. Етапи розробки стратегії формування оптимальної структури фінансових ресурсів

Виходячи зі свого ставлення до фінансового ризику, керівництво підприємства обирає один з розглянутих варіантів фінансування активів. Враховуючи, що на сучасному етапі довгострокові позики підприємствам практично не надаються, тоді обрана модель фінансування активів буде представляти співвідношення власного та позикового (короткострокового) капіталу, тобто оптимізувати його структуру з цих позицій.

В таблиці 3.2. наведено дані для визначення моделі структури фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак".

Таблиця 3.2

Дані для визначення моделі стратегії формування фінансових ресурсів у 2021 р.

Показник	Значення
Власний капітал, тис.грн.	19089,1
Довгостроковий залучений капітал, тис.грн.	1987,3
Необоротні активи, тис.грн	616,8
Оборотні активи тис.грн., в т.ч.	34845,0
Постійна частина оборотних активів	24584,4
Варіаційна частина оборотних активів	10260,0

Підставляючи значення відповідних показників ТОВ "Бальзак", можна зробити висновок, що підприємство при фінансуванні активів у 2021 р. додержувалося агресивної політики.

З точки зору оптимізації прибутковості та ризику найбільш оптимальною є стратегія компромісного фінансування. Підставляючи дані в формулу 3.5 значення показників необоротних активів, постійної та варіаційної частин оборотних активів за 2021 р., визначимо структуру джерел фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак", яка б мінімізувала рівень фінансових ризиків.

Розрахуємо оптимальні величини залученого та власного капіталу:

$$BK = 616,8 + 24584,4 + 10260,0 / 2 = 25714,1 \text{ тис грн.}$$

$$ЗК = 10260,0 / 2 = 513,0 \text{ тис грн.}$$

Відповідно структура капіталу ТОВ "Бальзак", яка буде мінімізувати рівень фінансових ризиків, буде складати:

$$ВК = 25714,1 / 35461,9 \times 100\% = 72,4\%$$

$$ЗК = 1513,0 / 35461,9 \times 100\% = 27,4\%$$

Згідно розрахунків, оптимальним з точки зору мінімізації фінансових ризиків є додержання ТОВ "Бальзак" компромісної моделі фінансування активів, за якою частка власного та залученого капіталу становитиме відповідно 72,4% та 27,4%.

Таблиця В.3

Оптимальна структура джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Показник	Рік				Відхилення 2023 р. до 2021 р		
	2021		2023		+, -	%	П.с
Власні джерела - усього, в т.ч.	19747,3	54,6	26187,1	72,4	+6439,7	+32,5	17,7
Амортизаційні відрахування	658,1	1,7	663,9	1,7	+5,7	+0,8	-
Статутний [зареєстрований] капітал	3788,1	10,4	9455,9	26,1	+5667,7	+149,5	15,6
Додатковий капітал	67,1	0,1	67,1	0,1	-	-	-
Нерозподілені прибутки [непокриті збитки]	15233,7	42,1	16000,0	44,2	+766,1	+4,9	2,0
Залучені джерела - усього, в т.ч.	16372,7	45,2	9932,9	27,4	-6439,7	-39,2	-17,7
Довгострокові зобов'язання	1987,3	5,4	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	14385,3	39,7	9932,9	27,4	-4452,3	-30,9	-12,2
Разом	36120,1	100,0	36120,1	100,0	-	-	x

Вивчаючи вищевказані дані, на нашу думку досліджуваному підприємству необхідно прийняти рішення про збільшення зареєстрованого капіталу шляхом внесення основних засобів до статутного капіталу. Оскільки більшість засобів праці підприємство бере в оренду, це призводить до збільшення витрат у сумі орендної плати. Саме запропонований шлях дозволить оптимізувати суму власного капіталу шляхом зниження витрат, а, відповідно збільшення суми прибутку. Для зменшення вартості залучених джерел утворення фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" необхідно повністю погасити раніше отриманий довгостроковий кредит (строк погашення якого

сплив у березні 2023 р) та більш виважено проводити фінансово-розрахункову політику з кредиторами.

Виходячи з пріоритетності цілей виробничої діяльності підприємства на окремих стадіях його розвитку, оптимальною може стати інша стратегія фінансування. Взагалі, при виборі стратегії фінансування необхідно знайти бажане співвідношення між рівнем рентабельності використання капіталу і рівнем ризику зниження фінансової стійкості, яка оцінюється величиною його чистого оборотного капіталу.

Маємо врахувати, що фінансування підприємства за рахунок власних джерел не призводить до виникнення зобов'язань, а фінансування за рахунок позикових та залучених джерел утворює фінансові зобов'язання аграрного підприємства. Водночас, потрібно не забувати про те, що фінансування через позикові та залучені джерела формування фінансових ресурсів здійснюється на принципах строковості та платності.

На обсяги залучення зовнішніх фінансових ресурсів визначний вплив справляє кредитна політика. Сприятливі умови кредитування, зокрема, помірні відсоткові ставки, виважені вимоги до застави, широкий набір програм кредитування, активізація лізингу та іпотеки стимулюють попит на кредитному ринку. Водночас, позичені на вигідних умовах кошти сільськогосподарські підприємства мають можливість спрямовувати на реновацію та розширене відтворення.

Оскільки протягом 2019-2021 рр ТОВ "Бальзак" функціонувало в збиток, то, для збільшення власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства необхідно, шукати шляхів підвищення прибутковості здійснюваної виробничої діяльності, а також застосовувати так званий "класичний" спосіб - збільшення капіталу за рахунок додаткових внесків власників для розширення підприємницької діяльності.

3.2. Підвищення ефективності використання фінансового забезпечення в ТОВ "Бальзак"

На сучасному етапі зміни, які відбуваються у фінансовій системі, а саме формування єдиного міжнародного фінансового простору, обтяжують взаємозв'язок підприємств із зовнішнім і внутрішнім фінансовими середовищем, змінюються можливості фінансової діяльності вітчизняних підприємств у стратегічному періоді, загострюються проблеми ефективності використання фінансових ресурсів [12].

Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є важливим завданням для будь-якого підприємства. Розглянемо кілька способів, які можуть допомогти з цим:

Перше це аналіз фінансової потокової діяльності підприємства. Аналіз фінансової потокової діяльності - це процес вивчення та оцінки грошових рухів в організації протягом певного періоду часу. Цей аналіз може допомогти виявити потенційні проблеми і можливості для покращення.

Тут важливо вивчити, які фінансові потоки є в організації та як вони використовуються. Це може допомогти виявити зайві витрати та визначити стратегії їх зменшення. Розглянемо кілька кроків для проведення такого

аналізу:

- Збір потрібних фінансових даних: Першочергово необхідно зібрати фінансову інформацію, таку як звіти про прибутки і збитки, звіти про грошові потоки та балансові звіти, а також розглянути інші джерела даних, які можуть бути відповідними для компанії.

- Аналіз грошових рухів: Необхідно оцінити основні грошові рухи підприємства, зокрема вхідні та вихідні потоки, тимчасові вкладення, кредити та інвестиції. Тут необхідно звернути увагу на зміни в грошових потоках протягом певного періоду.

- Виявлення недоліків: На даному етапі необхідно визначити можливі проблеми або недоліки у фінансовій потоковій діяльності. Це можуть бути

зайві витрати, недостатні грошові потоки, проблеми з виплатою заборгованостей або шляхи для збільшення внутрішніх грошових потоків.

- Пошук можливостей: Проаналізувавши стан виявіть можливості для покращення фінансової потокової діяльності. Розгляньте такі можливості, як збільшення продажів, заощадження на витратах або оптимізація управління запасами, щоб підвищити грошові потоки.

- Розробка стратегій: На основі виявлених проблем і можливостей, проводиться розробка конкретні стратегії для поліпшення фінансової потокової діяльності. Ці стратегії можуть включати зміни в бізнес-процесах, пов'язаних з фінансовими потоками, або впровадження нових ініціатив для залучення нових грошових ресурсів.

Аналіз фінансової потокової діяльності може бути комплексним процесом, який вимагає детального дослідження фінансових даних та вивчення ефективності використання грошових ресурсів. Важливо проводити такий аналіз регулярно, щоб залишатися в курсі стану фінансової потокової діяльності досліджуваного підприємства.

Другим етапом підвищення використання фінансових ресурсів підприємства може стати оптимізація інвестицій. Основна мета оптимізації інвестицій полягає у вкладенні фінансових ресурсів в проекти або активи, які приносять найвищий рівень доходу з урахуванням ризиків.

Необхідно дослідити можливості вкладення фінансових ресурсів для отримання найвищого можливого рівня прибутку. Тут варто розглянути різні види інвестицій, такі як акції, облігації або нерухомість.

Як можна провести оптимізацію інвестицій, розглянемо декілька варіантів:

Ретельний аналіз: Перед прийняттям рішення про інвестування необхідно провести детальний аналіз та оцінку потенційних інвестиційних проектів. Важливо враховувати потенційні ризики, очікувану дохідність та строк окупності. Необхідно використовувати надійні фінансові показники та

методи оцінки, такі як NPV (чиста поточна вартість) або ROI (рентабельність інвестиції).

- Диверсифікація інвестицій: Розглядається розподіл власних інвестицій між різними активами або проектами. Що дозволить зменшити ризики та використовувати можливості з різних галузей або ринків. Диверсифікований портфель може допомогти зменшити вплив негативних подій на загальний рівень доходності.

- Постійний моніторинг: Важливо постійно проводити моніторинг та аналіз інвестиційного портфелю та оцінювати результати. Регулярно переглядати та переоцінювати свої вкладення, враховуючи зміни в ринку, економіці та зовнішньому середовищі. Відстежуйте показники доходності та ризику для прийняття обґрунтованих рішень.

- Експертна консультація: При потребі звертайтеся до фахівців або фінансових консультантів для отримання порад та рекомендацій з оптимізації інвестицій. Професійний підхід та аналітика можуть допомогти визначити найбільш ефективні інвестиційні можливості.

- Збереження гнучкості: Залишайте собі достатньо фінансової гнучкості, щоб вносити корективи до своїх інвестицій у разі необхідності. Фінансова стабільність та здатність адаптуватися до змін можуть допомогти уникнути фінансових ризиків та зберегти ефективність інвестицій.

Але все це тільки загальні рекомендації, і кожне підприємство потребує індивідуального підходу до оптимізації інвестицій відповідно до своїх цілей, потреб та ризиків. Тому тут бажано запрошувати фахівців з інвестиційних проектів.

Наступним етапом підвищення використання фінансових ресурсів підприємства може стати зменшення витрат підприємства. Необхідно ретельно переглянути всі витрати підприємства і спробувати знайти способи їх зменшення. Це може включати перегляду постачальницьких контрактів, впровадження більш ефективних процесів виробництва або зменшення витрат на маркетинг. Оптимізація витрат дозволяє ефективно використовувати

грошові ресурси та забезпечувати більший прибуток. Розглянемо можливості щодо зменшення витрат:

- **Аналіз витрат:** Необхідно детально проаналізувати всі витрати підприємства. Виявити найбільш значущі та повторювані елементи витрат і спробувати знайти способи їх оптимізації. Подивитись, де можна знизити витрати без втрати якості або ефективності.

- **Перегляд постачальників:** Провести перегляд угод зі своїми постачальниками. Розглянути можливість переговорів щодо зниження цін, укладання довгострокових угод або пошуку альтернативних, більш вигідних постачальників. Порівняти ціни та умови з різними постачальниками, щоб забезпечити кращі ціни та якість.

- **Автоматизація та оптимізація процесів:** Використовуйте технології та інструменти для автоматизації та оптимізації рутинних бізнес-процесів.

Наприклад, використання програмного забезпечення для обліку та управління запасами може допомогти уникнути надмірних запасів та знизити затрати на складське управління.

- **Оцінка ефективності:** Необхідно розглянути ефективність і результативність усіх бізнес-процесів та ділянок діяльності. Зосередитись на затратах, які не приносять значної вартості і не сприяють досягненню стратегічних цілей підприємства. Виявлення та усунення неефективних процесів може допомогти зменшити витрати.

- **Контроль витрат:** Ввести систему контролю витрат, щоб слідкувати за всіма грошовими потоками. Встановити бюджети та механізми контролю, щоб уникнути непотрібних витрат та контролювати витрати в межах призначених лімітів.

- **Постійне спостереження:** Витрати підприємства мають постійно відстежуватись та оцінюватись. Постійний перегляд фінансових даних та пошук нових можливостей для зменшення витрат і поліпшення ефективності.

Зменшення витрат - це процес, який вимагає постійної уваги та аналізу витрат підприємства. Важливо знайти баланс між зменшенням витрат та забезпеченням якості та ефективності.

Фінансове забезпечення може бути покращене через управління ліквідністю: Варто вести контроль над рівнем ліквідності підприємства, переконуючись, що є достатньо грошей для покриття поточних зобов'язань. Ефективне управління ліквідністю допоможе уникнути фінансових проблем. Управління ліквідністю - це процес контролю та планування грошових потоків

в компанії з метою забезпечення потреб у грошових коштах належним чином.

Не включає в себе управління валютним ризиком, збереженням достатнього рівня готівки, управлінням кредитами та раціоналізацію потоків грошей всередині організації. Шляхом ефективного управління ліквідністю підприємство може забезпечити стабільність фінансових операцій та підвищити свою фінансову результативність.

Ще одним шляхом підвищення використання фінансових ресурсів підприємства є впровадження автоматизації: Використання фінансових систем та програмного забезпечення може спростити бухгалтерську та фінансову роботу, знизити ризик помилок та збільшити ефективність виконання фінансових процесів.

Автоматизація включає в себе використання різноманітного програмного забезпечення та технологій для автоматичного виконання фінансових процесів і операцій. Це може включати автоматичну обробку та аналіз фінансової інформації, автоматизацію фінансового звітного, розрахунків та управління грошовими потоками, а також автоматичне моніторингу розрахунків з постачальниками та клієнтами. Переваги автоматизації включають прискорення та поліпшення точності фінансових операцій, зменшення ризиків помилок та шахрайства, збільшення ефективності процесів, зниження витрат часу та ресурсів, а також покращення звітності та контролю.

Для удосконалення системи управління фінансовими ресурсами у ТОВ "Бальзак" України можемо запропонувати такі шляхи:

- 1) формування інформаційного забезпечення;
- 2) вибір найбільш ефективних джерел залучення фінансових ресурсів;
- 3) забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів для потреб компанії;
- 4) забезпечення зменшення підприємницьких та фінансових ризиків, їх страхування, що пов'язані з формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства;

- 5) оптимізація структури фінансових ресурсів;
- 6) постійний моніторинг за станом фінресурсів за критеріями стійкості, ділової активності та платоспроможності, що розглядаються через показники ліквідності та оборотності, структури капіталу, що дає можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства.

Основним завданням підприємства, яке підвищує ефективність використання своїх ресурсів є збільшення прибутковості капіталу і обсягу виручки, збільшення прибутку та нарощування рентабельності, що можна досягти таким чином:

- 1) збільшення обсягу реалізації продукції;
- 2) зменшити перевитрату [або взагалі позбутись] сировини і матеріалів, загальновиробничих витрат та браку;
- 3) зменшити позареалізаційні витрати;
- 4) реалізовувати потенціал щодо невикористаних матеріалів та устаткування;
- 5) модернізація виробництва;
- 6) застосування прогресивних форм організації праці;
- 7) оновлення стратегії і тактики діяльності компанії.

Всі системи, що аналізують ефективність використання фінансових ресурсів мають багато позитивних сторін та набули широкого вжитку у

зарубіжній практиці. Але деякі з них вимагають від фахівців самостійно підбирати показники аналізу та програмне забезпечення для здійснення аналізу. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку доцільно використати

Дюпонівську методику та систему SWOT-аналізу. Але, на наших підприємствах доцільно буде використати певну послідовність дій, а систему показників для ефективності використання фінансових ресурсів доцільніше обрати самостійно залежності від особливостей діяльності підприємства.

На основі наведених вище рекомендацій, пропонуємо наступні заходи та шляхи підвищення використання фінансових ресурсів:

- 1) впровадження заходів для зниження всіх видів витрат;
- 2) грамотна дивідендна політика;
- 3) вивчення механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику;
- 4) модернізації сільськогосподарського виробництва;
- 5) правильний метод нарахування амортизації;
- 6) ідентифікація цілей підприємства на перспективу в короткостроковому періоді;
- 7) виявлення фактичного обсягу фінансових ресурсів і надходження фінансових ресурсів у короткостроковому періоді;
- 8) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів;
- 9) оцінка ірраціональних варіантів розподілу фінансів;
- 10) обрання оптимальних варіантів використання коштів;
- 11) внесення певних корективів у вибрані варіанти використання фінансових ресурсів.

В той же час зазначимо, що функціонуючи в ринковому середовищі, сільськогосподарські підприємства повинні самі здійснювати ефективне управління власним та позиковим капіталом: прагнути до збільшення доходів та оптимізації витрат виробництва, відкривати нові, в тому числі і закордонні ринки збуту, залучати додаткові кошти за рахунок емісії акцій або внесків засновників, проводити, за необхідності, деоцінку необоротних активів,

використовувати форвардні контракти, що дозволить мати гарантованих покупців та визначати вигідні ціни, правильно управляти кредитними ресурсами, кредиторською та дебіторською заборгованістю, прагнути до досягнення прибутковості не тільки операційної, але й інвестиційної та фінансової діяльності.

Вдосконалення механізму використання прибутку в системі управління фінансовими ресурсами є важливим аспектом для підприємства. Це означає ефективне планування, контроль та оптимізацію використання прибутку для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Основні кроки у вдосконаленні механізму використання прибутку включають:

- **Планування прибутку:** Важливо ретельно визначити стратегічні цілі підприємства і встановити конкретні показники для досягнення їх. Це дозволить вам розробити план використання прибутку відповідно до цих цілей.

- **Аналіз та контроль:** Слід проводити регулярний аналіз фінансових результатів підприємства і порівнювати їх з поставленими цілями. Це дасть можливість виявити області, де можна покращити використання прибутку і збільшити ефективність.

- **Рационалізація витрат:** Проведення аналізу витрат дозволить ідентифікувати ненотрібні або неефективні витрати та зробити відповідні корективи. Це забезпечить раціональне використання фінансових ресурсів та оптимізацію витрат.

- **Інвестування:** Важливо ретельно вивчити можливості інвестування прибутку для забезпечення майбутнього росту і прибутковості підприємства. Інвестування може включати розширення бізнесу, впровадження нових технологій або придбання цінних активів.

- **Резервування:** Створення резервних фондів дозволяє підприємству мати достатні ресурси для покриття непередбачуваних витрат або забезпечення захисту від фінансових ризиків.

Впровадження ефективного механізму використання прибутку допоможе забезпечити стабільність фінансових показників та сприятиме розвитку підприємства.

При розподілі прибутку управлінському персоналу будь-якого господарюючого суб'єкта необхідно приймати виважені рішення з розподілу коштів відповідно до стратегії розвитку підприємства, не забуваючи інші фактори, такі як:

- реалізація дивідендної політики для підвищення добробуту акціонерів;
- підвищення інвестиційної привабливості у короткостроковій та довгостроковій перспективах;
- ефективний вплив на трудову діяльність, мотивація працівників;
- соціальний розвиток компанії, корпоративна соціальна відповідальність;

- підвищення платоспроможності підприємства та поповнення фінансових ресурсів;
- зменшення ризиків через формування та поповнення резервного фонду.

Управління процесом розподілу та використання прибутку підприємства доцільно здійснювати в наступній послідовності:

- створення інформаційної бази з метою проведення аналізу ефективності функціонування компанії.
- вивчення досвіду використання прибутку;
- виявлення факторів та їх дослідження, що впливають на ефективність використання прибутку бізнесу;
- визначення напрямів розподілу прибутку компанії як у поточному періоді та на довготривалу перспективу;
- проектування та затвердження системи менеджменту щодо забезпечення ефективного використання прибутків;
- забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень;

– коригування прийнятих управлінських рішень в частині розподілу та використання прибутку за результатами здійсненого контролю та з врахуванням стратегії розвитку господарства.

Для покращення цільової структури використання прибутку підприємства необхідно відповідати наступним критеріям і вживати відповідні заходи:

Визначити стратегічні цілі. Першим кроком є чітке визначення стратегічних цілей підприємства. Це може бути досягнення певної рентабельності, збільшення ринкової частки або розвиток нових продуктів.

Чітко визначені цілі допоможуть спрямувати прибуток на досягнення конкретних результатів.

Аналізувати фінансову структуру: Вивчіть поточну фінансову структуру підприємства, включаючи співвідношення власного та залученого капіталу.

Результати аналізу вказують на те, як використовується прибуток, і визначають, чи необхідні зміни в цільовій структурі використання прибутку.

Запровадити фінансову політику: Розробіть та впровадьте фінансову політику, яка сприятиме досягненню стратегічних цілей підприємства.

Наприклад, можливо встановити певний відсоток прибутку, який буде використовуватись для інвестицій або розширення бізнесу.

Улануйте розподіл прибутку: Враховуючи стратегічні цілі та фінансову політику, плануйте розподіл прибутку. Це означає визначення пріоритетних напрямків використання прибутку, таких як розвиток продукту, платежі за дивіденди, сплатування боргу або формування резервного фонду.

Забезпечте контроль та моніторинг: Запровадьте систему контролю та моніторингу, щоб впевнитися, що прибуток використовується відповідно до плану та підтримує досягнення стратегічних цілей.

Ці кроки допоможуть підприємству покращити цільову структуру використання прибутку і спрямувати його на досягнення стратегічних цілей організації.

Особливістю фінансової діяльності ТОВ "Бальзак" є відсутність можливостей використання прибутку як власного джерела фінансового ресурсу, спрямованого на розвиток і розширення виробництва, оскільки упродовж 2019–2021 років досліджуване підприємство є збитковим.

Основними чинниками, що спричинили таку ситуацію, стало зменшення виробництва валової продукції рослинництва та припинення діяльності в галузі тваринництва, інфляція, диспаритет цін між продукцією сільськогосподарських підприємств і промисловою продукцією, споживачами якої воно є [електроенергія, паливно-мастильні матеріали], а також зниження купівельної спроможності населення.

Застосування занижених норм амортизації зумовило зменшення можливостей ТОВ "Бальзак" в оновленні основного капіталу.

Оцінка резервів збільшення прибутку є основною складовою системи фінансового планування у ТОВ "Бальзак".

Виявлення резервів збільшення виробництва продукції рослинництва у досліджуваному господарстві може здійснюватися за такими напрямками:

- розширення посівних площ;
- поліпшення структури посівних площ;
- запобігання загибелі посівів;
- підвищення врожайності культур.

Вважаємо, найвагомим резервом щодо збільшення виробництва і відповідно зростання суми прибутку у ТОВ "Бальзак" є недопущення втрат під час збирання та зберігання врожаю.

Одним з факторів, що впливають на підвищення ціни реалізації є пошук більш вигідних ринків збуту. Це пошук нових споживачів на вироблену продукцію шляхом використання маркетингових заходів, а саме: реклами та пошуку нових покупців, які готові придбати продукцію на більш вигідних умовах.

Якість продукції рослинництва є одним з основних чинників, від яких залежить рівень середньої ціни реалізації. За вищу якість продукції

встановлюють більш високі ціни, і навпаки. Для зниження витрат ТОВ "Бальзак" необхідно раціонально використовувати трудові та фінансові ресурси, удосконалити організацію сільськогосподарського виробництва, впроваджувати ефективне нормування праці, скорочувати чисельність обслуговуючого персоналу, поліпшувати умови праці.

Важливим чинником зниження повної собівартості є зниження матеріальних затрат на вирощування продукції рослинництва і вдосконалення технології виробництва, використання прогресивних і ресурсозберігаючих видів матеріальних ресурсів, впровадження оптимальних норм витрат матеріальних цінностей у виробничому процесі.

Навіть незначне заощадження сировини, матеріалів, палива і енергії при виробництві кожної одиниці сільськогосподарської продукції загалом по підприємству дає великий фінансовий та економічний ефект.

Спрощення та здешевлення апарату управління, економія на управлінських витратах, скорочення питомої ваги витрат ручної праці у виробництві, економічне витрачання допоміжних матеріалів, що використовуються при експлуатації техніки і обладнання, на інші господарські потреби також вплине на зниження собівартості, а отже, підвищення прибутку.

Державна допомога для сільського господарства повинна бути конкретною, адресною. Так, пільгове кредитування повинно бути доступним для більшості сільськогосподарських товаровиробників. Крім державної допомоги сільськогосподарські підприємства повинні застосовувати фінансові важелі в процесі управління своїми фінансовими ресурсами.

3.3. Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання

Когнітивні методи моделювання є потужним інструментом у системі антикризового управління підприємством, за допомогою якого можна сформувати ефективну систему фінансового забезпечення та запобігти банкрутству суб'єкта господарювання. Вони дозволяють сформувати, уточнити та перевірити гіпотезу про функціонування досліджуваного об'єкту як складної системи, яка складається з окремих елементів і підсистем, пов'язаних між собою.

Не дивлячись на широке застосування когнітивних методів, так само не існує єдиної думки щодо того, який підхід застосувати та які етапи процесу алгоритмічного моделювання визначити базовими.

Розглянувши різні підходи до побудови когнітивних моделей та провівши практичну апробацію створення когнітивної карти у наукових працях [11, с. 74; 12, с. 112-120; 13, с. 5], будемо застосовувати наступну процедуру проведення дослідження фінансового забезпечення підприємств.

Спочатку обираємо програму, за допомогою якої буде проводитися когнітивне моделювання. Це програмний пакет на основі системи Fuzzy-Logic Cognitive Mapping (FCM), який дозволяє будувати напівкількісні моделі економічних систем, що максимально підходить до сучасних умов розвитку України. Детально можливості даного програмного пакету розглянуто у дослідженнях колективу зарубіжних авторів [14].

Інші програмні продукти, наприклад, такі як Decision Explorer чи FCMapper, використовуються в умовах відносної макроекономічної стабільності, тобто практично відсутня потреба аналізувати кількісні параметри розвитку. Вони більше актуальні для аналізу структури когнітивних карт, а не аналізу динаміки розвитку ситуації, змодельованою когнітивними картами.

Наступним важливим моментом є визначення характеристик досліджуваної системи. За нашим апробованим алгоритмом до них відносять три складові:

-визначення компонентів системи;-встановлення величини позитивних

чи негативних відносин між обраними компонентами;

-оцінка можливого якісного ступеня впливу одного компоненту на інші (для прикладу, низький, середній або високий рівень). Щодо першої складової, то при дослідженні фінансового забезпечення доцільно дотримуватися

комплексного підходу. Для кращого розуміння взаємозв'язків між елементами

прогнозної моделі побудуємо схему (рис. 3.2).

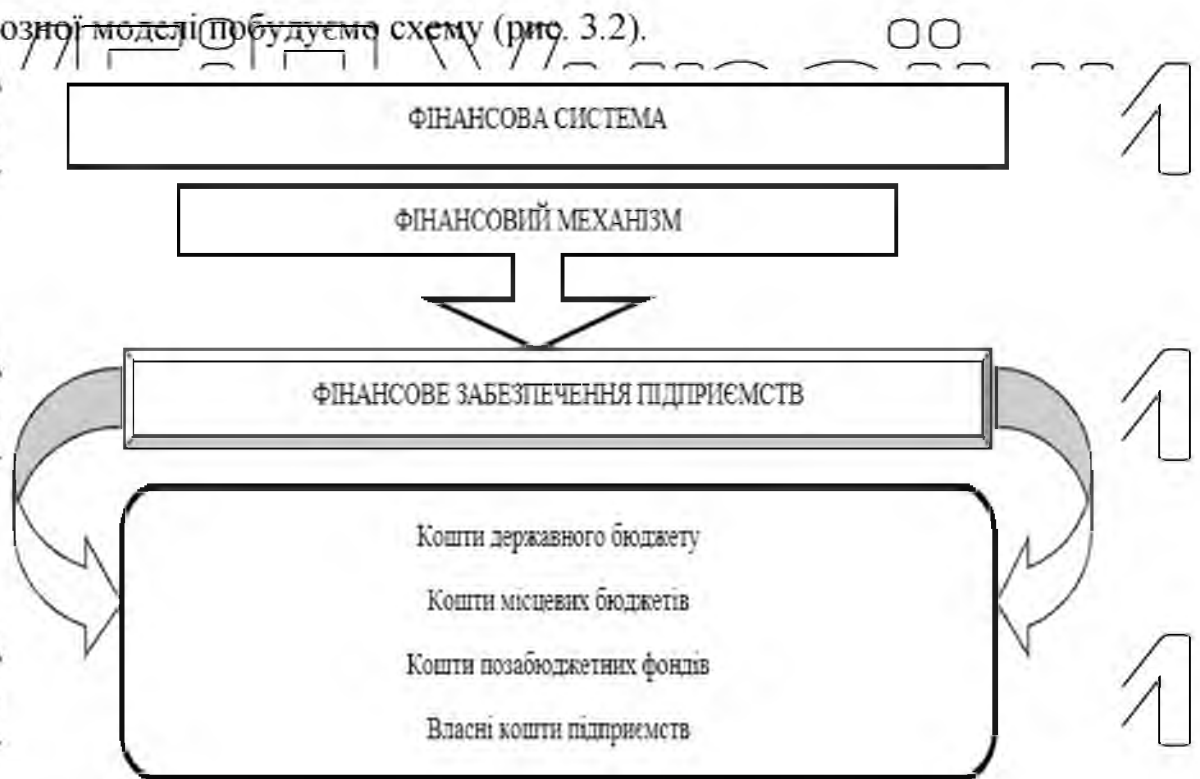


Рис. 3.2. Структурно-логічна схема взаємозв'язків між компонентами системи Джерело: побудовано авторами на основі [15]

Отже, для фінансового забезпечення діяльності підприємств було обрано сім основних компонентів, які мають різновекторний вплив на загальний фінансовий стан та один на одного (табл. 3.4).

НУБІП України

Таблиця 3.4
Система компонентів розвитку підприємства з позиції його фінансового забезпечення

Умовне позначення компоненту	Назва компоненту	Значення компоненту у фінансовому забезпеченні підприємства
X1	Кошти державного бюджету	Значні фінансові ресурси для нарощування виробничої діяльності, насамперед, для потреб держави
X2	Кошти місцевого бюджету	Наявність фінансових ресурсів у середніх обсягах для нарощування виробничої діяльності, насамперед, для регіональних і локальних потреб
X3	Кошти позабюджетних фондів	Додаткові фінансові ресурси для вирішення потреб соціально-економічного спрямування
X4	Власні кошти підприємств	Наявність власних фінансових ресурсів з можливістю різновекторного використання
X5	Фінансові ресурси банківських установ	Значні позичені кошти для розширення виробничої діяльності на умовах повернення, платності та строковості
X6	Фінансові ресурси небанківських фінансово-кредитних установ і організацій	Залучені фінансові ресурси у незначних обсягах для фінансування конкретних програм і проектів розвитку підприємства
X7	Кошти іноземних інвесторів	Розширення виробничої діяльності, забезпечення новітніми зразками техніки, передовими технологіями, зростання ефективності виробництва, насамперед, на експорт

Джерело: [63].

На другому етапі слід визначити причинно-наслідкові зв'язки та напрями впливу між обраними компонентами. У випадку збільшення (зменшення) значення чинника-причини і чинника-наслідку зв'язок між досліджуваними компонентами вважають позитивним, в іншому разі – негативним. Побудуємо матрицю взаємозв'язків між компонентами досліджуваної системи (табл. 3.5).

НУБІП України

Таблиця 3.5
Матриця причинності і напрямів впливу компонентів моделі на фінансове забезпечення підприємств

Елементи вершин	Компоненти, які впливають	Компоненти, які піддаються впливу						
		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
X1	Кошти державного бюджету	X	-1	0	+1	0	-1	0
X2	Кошти місцевого бюджету	-1	X	-1	+1	0	-1	0
X3	Кошти позабюджетних фондів	+1	-1	X	+1	0	0	-1
X4	Власні кошти підприємств	-1	-1	-1	X	-1	-1	+1
X5	Фінансові ресурси банківських установ	-1	-1	0	+1	X	+1	+1
X6	Фінансові ресурси небанківських фінансово-кредитних установ і організацій	0	0	0	+1	-1	X	0
X7	Кошти іноземних інвесторів	-1	-1	+1	-1	+1	+	X

Джерело: [63].

На основі отриманих даних із матриці (табл. 3.5) можливо побудувати графічну когнітивну карту впливу множини компонентів на цільовий компонент «фінансове забезпечення» (рис. 3.3).

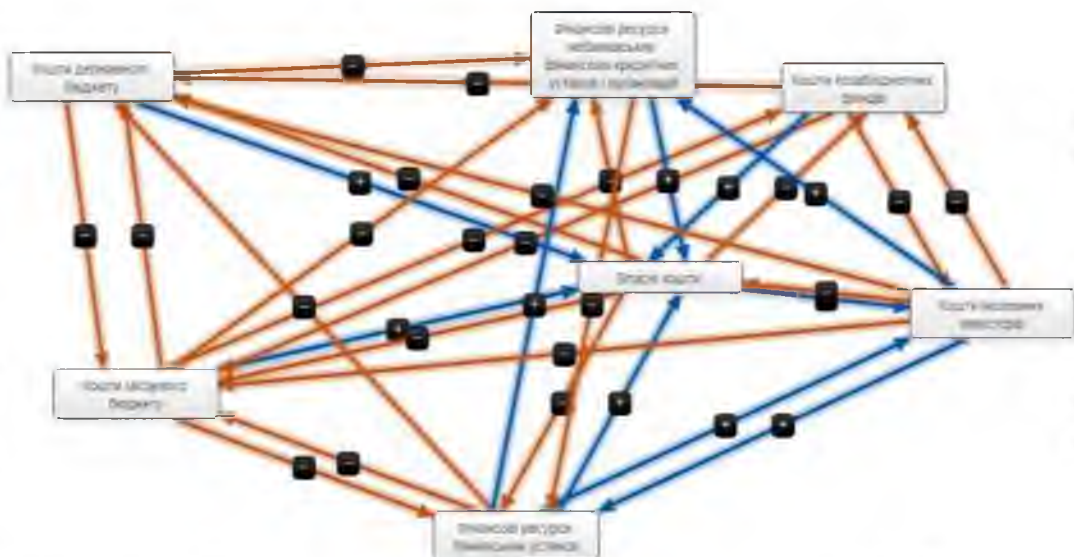


Рис. 3.3. Когнітивна карта моделювання фінансового забезпечення підприємства

Джерело: [63].

Як свідчать дані рис.3.3., найбільше взаємозв'язків прослідковуються між наступними компонентами: X2 «Кошти місцевого бюджету» – 5 випадків, X4 «Власні кошти підприємств» – 6 випадків, X5 «Фінансові ресурси банківських установ» – 5 випадків та X7 «Кошти іноземних інвесторів» – 6 випадків.

Наступний етап – це проведення сценарного аналізу «Якщо..., то...» для визначення реакції побудованої системи на можливі її зміни. Проведемо сценарний аналіз приросту двох компонентів моделі при умові їх максимального зростання до $f_i \in +1$, які мають найбільшу кількість випадків, а саме: X4 «Власні кошти підприємств» та X7 «Кошти іноземних інвесторів» (табл. 3.5).

Результати сценарного аналізу компонента моделі X4 «Власні кошти підприємств» для кращого наочного сприйняття графічно відобразимо на рис.

3.4.

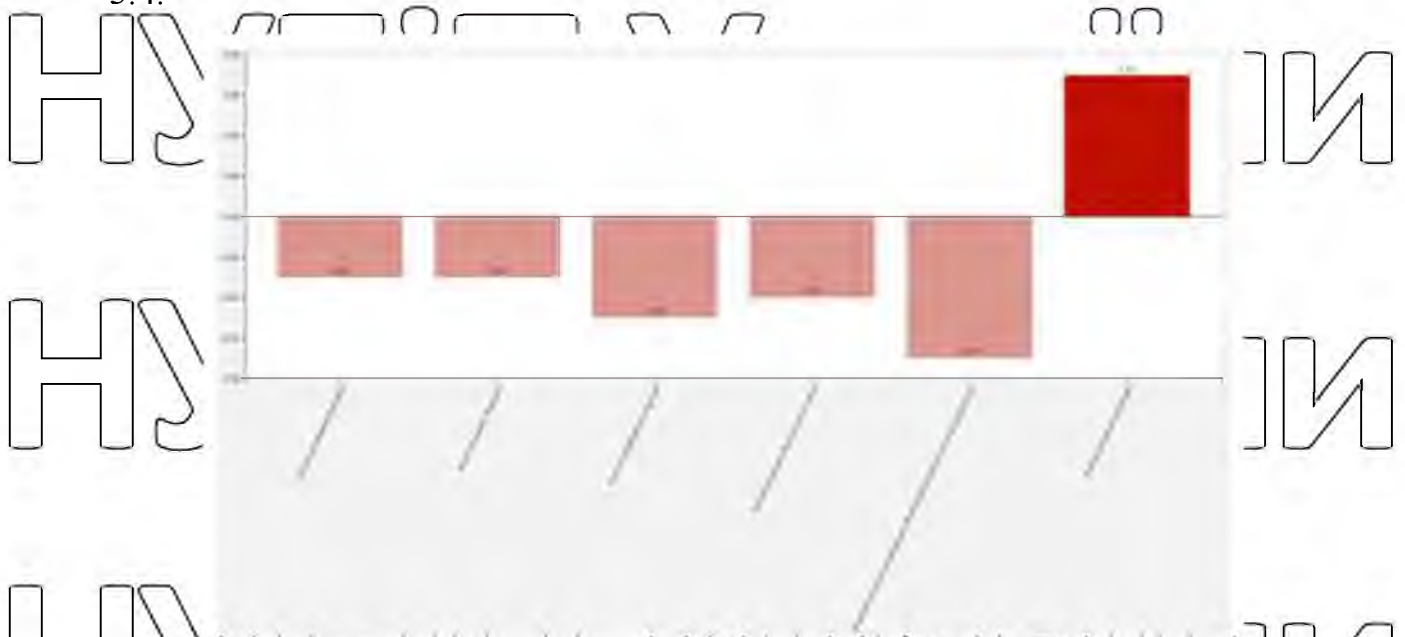


Рис. 3.4. Сценарний аналіз впливу компонента моделі X4 «Власні кошти підприємств» на фінансове забезпечення підприємства

Джерело: [63].

Аналізуючи результати рис.3.4, необхідно звернути увагу на те, що максимальне зростання компонента моделі X4 «Власні кошти підприємств» веде до зростання лише одного компонента досліджуваної моделі – X7 «Кошти іноземних інвесторів». Всі інші компоненти мають тенденцію до зниження, що

й підтверджує наше припущення. Результати сценарного аналізу компонента моделі X7 «Кошти іноземних інвесторів для крайнього наочного сприйняття графічно відобразимо на рис. 3.5.

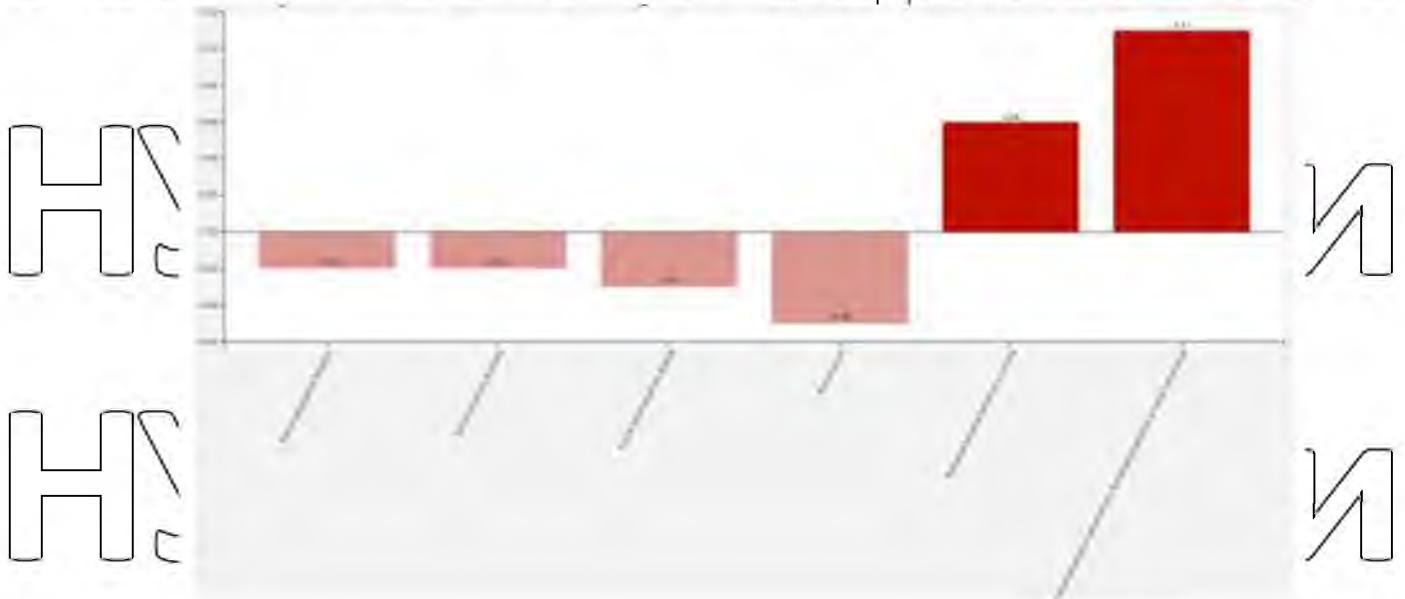


Рис. 3.5. Сценарний аналіз впливу компонента моделі X7 «Кошти іноземних інвесторів» на фінансове забезпечення підприємства

Джерело: [63].

Аналізуючи результати рис. 3.5, слід зазначити, що максимальне зростання компонента моделі X7 «Кошти іноземних інвесторів» веде до зростання двох компонентів досліджуваної моделі – X6 «Фінансові ресурси небанківських фінансово-кредитних установ і організацій» та X5 «Фінансові ресурси банківських установ». Всі інші компоненти мають тенденцію до зниження, що так само підтверджує наше початкове припущення.

Отже, фінансове забезпечення діяльності підприємств з точки зору використання когнітивних методів моделювання є системою взаємопов'язаних компонентів і цілісним процесом щодо забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів. Досягти запланованих цілей можливо за допомогою проведення імпульсного моделювання, в результаті якого отримують набір певних сценаріїв, з яких можна вибрати оптимальний і приймати рішення з його практичної реалізації.

ВИСНОВКИ

Згідно результатів проведеного дослідження можемо зробити такі висновки:

1. Фінансові ресурси підприємства за своєю сутністю є багатогранною категорією. Можна визначити, як кругообіг, який полягає у послідовно отриманих та розподілених у часі показників: матеріальних ресурсів, грошових та позикових коштів компанії. Вони всі націлені на формування, розширення та здійснення господарської діяльності підприємства. Фінансові ресурси постійно перебувають у русі, відмінними рисами яких є: належність до конкретного суб'єкта, грошова форма існування, ефективне використання для отримання прибутку та економічного зростання.

2. Формування фінансових ресурсів аграрних підприємств знаходиться в прямій залежності від особливостей аграрного виробництва, що впливає на організацію виробничих процесів. Найбільш істотними чинниками впливу доцільно визначити такі об'єктивні ознаки кругообігу фінансових ресурсів в аграрній сфері, як: тривалий виробничий цикл; сезонне розмежування періодів здійснення витрат і одержання доходів; висока ризиковість функціонування та суб'єктивні особливості управлінського впливу на фінансове забезпечення підприємств.

Формування фінансових ресурсів підприємства є важливою складовою у його функціонуванні та потребує узгодження дій системи його управління, а від управлінського персоналу цілої низки умінь, знань та досвіду.

Цілеспрямована та злагоджена діяльність власників та управлінського персоналу у вирішенні питань доцільного використання фінансових ресурсів забезпечує збереження компанії та її подальший розвиток, а відповідно подальші кроки у процесі формування та використання фінансових ресурсів.

3. Ефективне управління фінансовими ресурсами є вирішальним фактором результативної господарської діяльності підприємства, важливим чинником формування його конкурентоспроможності, що спрямоване на оптимізацію його фінансового механізму, координацію фінансових операцій,

забезпечення їх впорядкування та точного балансу. Мета фінансового забезпечення, з врахуванням фінансової можливості, об'єктивно оцінюючи характер зовнішніх та внутрішніх факторів, повинна підпорядковуватися загальному плануванню економічного розвитку та спрямовуватись на оптимізацію напрямків фінансової діяльності та отримання прибутку. Тому управління фінансовими ресурсами, має враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності тощо.

4. Механізм фінансового забезпечення підприємств включає суб'єкт і об'єкт. Керуюча підсистема діє за допомогою організаційних та економічних інструментів та забезпечувальної підсистеми, яка включає кадрове, фінансове, інформаційне, нормативно-правове, методичне, технічне, організаційне забезпечення, здійснює вплив на керовану підсистему, що дозволяє досягти поставленої мети, тобто оптимізувати структуру джерел фінансування діяльності підприємства.

5. Аналіз залучених та власних ресурсів є необхідним для оцінки формування джерел фінансових ресурсів у сучасних умовах. За даними проведеної оцінки системи показників характеризують ефективність використання фінансових ресурсів та результативність діяльності компанії. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства дозволяє визначити напрями за рахунок яких можна поліпшити ці показники.

6. Фінансові ресурси аграрного підприємства формуються із залучених та власних джерел. До власних джерел ТОВ "Бальзак" відносяться: статутний капітал, амортизаційні відрахування та прибуток. Проведені дослідження свідчать про такі тенденції при формуванні власних джерел фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак": у 2020 р амортизаційні відрахування збільшились, однак у 2021 р їх сума значно скоротилась; статутний капітал у 2019-2020 рр мав однакове значення, а у 2021 р його розмір дещо збільшився; у 2019-2020 р у ТОВ "Бальзак" були непокриті збитки на кінець року, а от у 2021 р розмір нерозподіленого прибутку на кінець року значно зріс. Таке зростання свідчить

про успішно функціонування компанії, забезпечуючи при цьому зростання активів та обсягів своєї діяльності. Зростання розміру власних фінансових ресурсів призводить до економічного зростання компанії.

Сума залучених поточних та довгострокових джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" протягом 2019-2021 рр має тенденцію до зменшення, що є позитивним і вказує на зниження рівня залежності фінансування підприємницької діяльності від зовнішніх джерел.

У 2019-2020 рр ТОВ "Бальзак" було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування здійснюваної ним фінансово-господарської діяльності.

Ситуація значно покращилась у 2021 р що стало завдяки отриманню значних прибутків та підприємству вдалося підвищити рівень автономності (+0,4), знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,6 %, а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 1,9 рази. Підприємство має достатньо активів для розрахунку по своїм борговим зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним.

Про ефективність використання ресурсів, вкладених в капітал (засоби праці) свідчить значне збільшення рівня капіталовіддачі та відповідно зниження рівня капіталомісткості. Як негативне можна оцінити скорочення оборотності власних і прирівняних до них фінансових ресурсів на 1,5 п та значне збільшення тривалості одного їх обороту на 231 день.

Усі розраховані нами показники рентабельності мають у 2021 р від'ємне значення, що свідчить про недостатньо ефективне використання ТОВ "Бальзак" належних йому фінансових ресурсів.

7. Оцінка ефективності структури капіталу й визначення оптимального для аграрних підприємств співвідношення між позиковим та власним капіталом дають змогу оцінити фінансові ризики, створити необхідний рівень фінансової безпеки в майбутньому. Для забезпечення умов ефективного функціонування підприємств необхідно підтримувати фінансову стійкість, рівновагу, достатню фінансову незалежність і гнучкість при прийнятті фінансових рішень.

У сучасних умовах господарювання проблеми оптимізації структури фінансових ресурсів повинні вирішуватися, ґрунтуючись на критерії достатності, оптимальності їх співвідношення в залежності від галузевої специфіки та особливостей умов господарювання, економічної доцільності залучення та ефективності використання.

8. Резервами підвищення ефективного використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами може бути більш широке впровадження фінансового менеджменту, фінансового планування, проведення аналізу доцільності витрат, моніторинг ринку для координації попиту й пропозиції, інноваційна діяльність тощо, дані заходи мають бути покладені в основу відповідної моделі, яка через вплив зовнішнього оточення на внутрішнє середовище підприємства дасть можливість реалізувати його фінансовий потенціал.

9. Для удосконалення формування фінансово забезпечення підприємство ТОВ "Бальзак" має орієнтуватися на планування та прогнозування обсягів фінансових ресурсів та контроль їх використання. У сучасних умовах підприємство має сформувавши стратегію, направлену на зниження фінансових ризиків, покращення ліквідності фінансових ресурсів та підвищення ефективності їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. 5-те вид., доп. 1 перероб. К.: КНЕУ. 2018. 624 с.

2. Байрак О.М. Теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/83/2/33.pdf>

3. Бердар М.М. Структурні оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2017. Вип. 21. С. 272–279.

4. Бондар О.А., Кучер В.А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/bondar.pdf>

5. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789.pdf>

6. Бровко Л. І., Фоврій Ю. В. Проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Молодий вчений. 2016. № 1 [1]. С. 23–25.

7. Бугас В.В., Коваль А.А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/19-2020/Bugas.pdf>

8. Варахна О. В., Перебийніс А.В. Управління фінансовими ресурсами як ключовий чинник формування конкурентноспроможності підприємства. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/7.pdf

9. Волкова Н.А. Аналітична оцінка оптимізації фінансових ресурсів. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

10. Волкова Н.А. Методика сучасного аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2837/1>.

11. Галайко А. М. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами як передумова ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/artiele/view/14783>

12. Герасимчук О.В. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Економічний простір. 2020. №153. С.40-44

13. Гладкова О.В., Свинаренко Т.І. Оптимізація структури фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". № 4 [24] 2019. С. 22-29

14. Глушко А. Д. Філіп М. Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/91.pdf>

15. Глушенко А.С. Фінанси: Навч. посіб. Львів "Магнолія 2006", 2018, 440с.

16. Городецька О. Управління ефективністю формування фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/21013>

17. Гриценко Л. Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/10.pdf

18. Гудзь О. Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук. Київ, 2017. 39с.

19. Давиденко Н. Удосконалення фінансового менеджменту аграрних підприємств. URL: [17-33-1-SM.pdf](#)

20. Демко І. І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів. URL: <http://webcache.googleusercontent.com>.

21. Джерелейко С.Д., Лопатовський В.П. Дефініція понять "фінансові ресурси" та "грошові кошти". Інновації та стійкість. 2022. № 2. С. 131-138.

22. Дропа Я.Б. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах. URL: <https://cyberleninka.ru/article32/15>

23. Журавльова Т.О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. Економіка та держава. 2020. №3. С. 42-45.

24. Зеніско І.М. Роль фінансових ресурсів в діяльності економічних суб'єктів: теоретичний аспект. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.

25. Зленко О. В. Теоретичні засади управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. Економіка та управління АПК. 2018. Вип. 10. С. 162–167.

26. Катан Л.І., Сидоренко А.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3095>

27. Колеснік Я.В., Мажара А.В. Роль управління фінансовими ресурсами в процесі підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2019/10.pdf

28. Колотуха С. М. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2018. Вип. 1. С. 29-37.

29. Косарева В.М. Фінансові ресурси підприємства: принципи формування та управління ними. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/4007>

30. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>

31. Кропівцова С. І. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. 2017. Вип. 1. С. 261–268.

32. Кустріч Л.О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf

33. Макух Т.М. Структурна схема формування моделі управління фінансовими ресурсами підприємства. Економіка та суспільство. 2021. Випуск 25. С.9-14.

34. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 2. С. 71–74.

35. Маслак Н. Г. Формування системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств України. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4973/Тези.pdf>

36. Масюк Ю.В. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. URL: 994-Текст%20статті-952-1-10-20220202.pdf

37. Меренкова Л.О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку України. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2016/18.pdf

38. Михайловська О.В. Сутність категорії "ресурси": теоретичні та практичні аспекти. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/issue_2_2021_6/issue_2_2021_6

39. Недільська Л.В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. URL: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/4233>

40. Недільська Л.В. Управління фінансовими ресурсами аграрних товаровиробників. URL: <http://magazine.faaf.org.ua>

41. Оболенцева Л., Третяк В., Тернова І. Механізм забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/2021/article/view/3325/3196>

42. Одновол Б. Л. Оптимізація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції [заочна форма]. Полтава, 2019. С. 403 – 405.

43. Павленко О. П. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств в контексті підвищення їх прибутковості. Бізнес моделі розвитку транспортних, агропромислових і інших підприємницьких структур: сучасні реалії та перспективи : моногр. з міжнар. участю НМУ ; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2018. — С. 262-273

44. Петрова М.Г. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/9906/1/Proceedings-3thISPC-2020-127-130.pdf>

45. Петряєва З.Ф., Іващенко Г.А., Петряєв О.О. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/cesan_2016_19\[3\]_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/cesan_2016_19[3]_20)

46. Пічугіна Т. С., Рубцов В. В. Класифікація методів управління фінансовими ресурсами підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 54 [1257]. С. 117-122.

47. Ромашко О. М., Бариляк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_5_0_180_184

48. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. URL: http://ua/agrarianeconomy/images/docs/ae_2019_12_1-2/6.pdf

49. Свіржевська В. В. Управління фінансами підприємств та його роль у господарській діяльності. Матер. II всеукраїнської наук.- прак. конференції студентів, аспірантів та молодих учених, присвяченої 50-річчю створення факультету управління та бізнесу ХНАДУ [26 жовтня 2016 року]. Харків, ХНАДУ, 2016. с.699-703.

50. Соколов М.О. Аналіз підприємств аграрної сфери та їх фінансове забезпечення. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/26.pdf

51. Стецюк П.А. Практичні аспекти аналізу ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/>

52. Східницька Г., Содома Р.В. Оптимізація процесу управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8666/1/Econ-25-2018-14.pdf>

53. Ткачук Г.Ю. Оптимізація структури капіталу сільськогосподарських підприємств. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/422.pdf>

54. Томашевська А. В., Жук О. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах кризи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18 [1]. С. 60-67.

55. Траченко К. Р. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/download/3927/3246>

56. Фінанси : навчальний посібник / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. Н. Полініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

57. Фінанси : підручник / І.О. Лютий, С.Я. Борнєць, З.С. Барналій та ін. ; за ред. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с

58. Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво підручник для бакалаврів / за ред. проф. П.О. Нікіфорова, доц. М.А. Бак. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 264 с.

59. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. В. Кнейслер, І. С. Гуцал, О. Р. Квасовський, Н. Я. Спасів. Тернопіль: Вектор, 2016. 388 с.

60. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія / П. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.] за ред. проф. Д. І. Деми. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. 364 с.

61. Ходаківський В. М., Місевич А.А. Формування альтернатив стратегічного управління фінансовим управління сільськогосподарського підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21-22_2021/10.pdf

Шпильова О.В. Оптимізація фінансових ресурсів підприємства як елемент антикризового управління. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/112128>

63. Румик І.І., Пилипенко О.О. Фінансове забезпечення підприємств:
можливості використання когнітивного моделювання. Вчені записки
Університету «КРОК» №2 [66], 2022. С.44-52.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України